

Problemi Netflixove serije "13 razloga zašto"ni njihov utjecaj na osobe mlađe životne dobi

Motik, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:316947>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 239_NOV_2022

**Problemi Netflixove serije "13 razloga zašto" i njihov
utjecaj na osobe mlađe životne dobi**

Lorena Motik, 3726/336

Koprivnica, rujan 2022. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 239_NOV_2022

Problemi Netflixove serije "13 razloga zašto" i njihov utjecaj na osobe mlađe životne dobi

Student

Lorena Motik, 3726/336

Mentor

Izv.prof.dr.sc. Iva Rosanda Žigo

Koprivnica, rujan 2022. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	preddiplomski sveučilišni studij Novinarstvo		
PRISTUPNIK	Lorena Motik	MATIČNI BROJ	3726/336
DATUM	13.09.2022.	KOLEGIJ	Kultura i mediji
NASLOV RADA	Problemi Netflixove serije "13 razloga zašto" i njihov utjecaj na osobe mlađe životne dobi		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The problems of the Netflix series '13 Reasons Why' and their impact on young people		
MENTOR	izv.prof.dr.sc.Iva Rosanda Žigo	ZVANJE	izvanredni profesor
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Gordana Tkalec, predsjednica 2. doc. art. Luka Bočić, član 3. izv. prof. dr. sc. Iva Rosanda Žigo, članica 4. doc. dr. sc. Željko Krušelj, zamjenski član 5.		

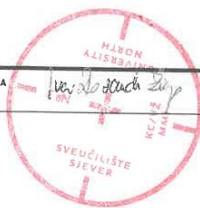
Zadatak završnog rada

BROJ	239_NOV_2022
OPIS	Zadatak je rada: <ul style="list-style-type: none">- istražiti literaturu iz područja teorije i psihologije medija te povezati teorijske aspekte utjecaju medija na osobe mlađe životne dobi,- objasniti status i značaj "streaming" servisa u kontekstu suvremenih medija- istražiti i opisati fenomen "binge-watching"- provesti analizu sadržaja najpopularnijih inozemnih portala koji su objavljivali tekstove o seriji "13 razloga zašto"- temeljem teorijske literature i provedenoga istraživanja utvrditi jesu li natpisi o seriji i zahtjevi za njezinom zabranom bili opravdani.

ZADATAK URUČEN

13.9.2022

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SIEVER

Predgovor

Seriju „13 razloga zašto“ sam pogledala 2019. godine na prijedlog prijateljice. Serija mi se odmah na prvu svidjela. Smatrala sam da je vrlo zanimljiva i poučna, a kontroverzna scena u seriji mi nije predstavljala problem osim mojega gađenja na krv stoga sam ju morala premotati. Seriju sam iskoristila za nekoliko mojih seminarskih radova i svaki mi je donesao visoku ocjenu. Prilikom odabira teme imala sam brojne dileme. Razmišljala sam o brojnim serijama koje sam pogledala i filmova. No, ni jedna od njih mi nije pasala biti tema mog završnog rada. Kroz brojna istraživanja otkrila sam negativne kritike na tu seriju i razmišljala sam da bi upravo ta serija mogla biti tema mog završnoga rada.

Zahvalila bih se mentorici Izv.prof.dr.sc. Iva Rosanda Žigo koja mi je pomogla pri odabiru teme te na uloženom vremenu i trudu.

Sažetak

Netflix je najpopularniji *streaming* servis koji nudi veliki broj serija i filmova na jednom mjestu. Smatra se da je *Netflix* zamijenio televiziju, odnosno dolaskom *Netflix*a, umanjilo se gledanje televizije. Ima prednost što *Netflix* objavi odmah cijelu sezonu serije, no s druge strane to je i mana zbog *Binge-watcha* koji je učestali slučaj na *Netflixu*. Tu je naravno i psihologija medija koja kaže da *bingenje* utječe na čovjekovu psihu. Osobama, gledajući serije ili filmove s pojedinim scenama, može izazvati razne psihološke poremećaje. Serija „13 razloga zašto“ je bila vrlo popularna serija na *Netflixu*, ali je poznata po brojnim kritikama zbog scene koja se smatra da potiče samoubojstvo. Osim toga, tu je i scena silovanja koja je također pridobila brojne kritike. Naravno tu su i ostali problemi: zlostavljanje, LGBT, pobačaj, imigracija, mentalno zdravlje, konzumiranje droge i alkohola te ratno nasilje. Svaki taj problem ima različite utjecaje na mlade osobe. Svaki od njih nosi svoju težinu i svaki je dio kritike koja se pojavila među gledateljima, ali rad će se bazirati najviše na glavnoj kontroverzi, samoubojstva.

Ključne riječi: 13 razloga zašto, kritika, poticanje samoubojstva, Netflix, binge-watch

Abstract

Netflix is the most popular streaming service that offers a large number of series and movies in one place. It is considered that Netflix replaced television, that is, with the arrival of Netflix, television viewing decreased. Netflix has the advantage where it immediately publishes the entire season of the series, but on the other hand, it is also a disadvantage due to Binge-watching, which is a frequent case on Netflix. Of course, there is also the psychology of the media, which says that bingeing affects the human psyche. For people, watching series or movies with certain scenes can cause various psychological disorders. The series "13 Reasons Why" was a very popular series on Netflix, but it is known for a lot of criticism due to a scene that is considered to encourage suicide. In addition, there is a rape scene that has also won many criticisms. Of course, there are other problems: abuse, LGBT, abortion, immigration, mental health, drug and alcohol consumption, and war violence. Each of these problems has a different impact on young people. Each of them carries its own weight and each is a part of the criticism that appeared among the viewers, but the work will be based mostly on the main controversy, suicide.

Keywords: 13 reasons why, criticism, encouraging suicide, Netflix, binge-watch

Popis korištenih kratica

NASP	Nacionalna udruga školskih psihologa
SCCAP	Društvo za kliničku dječju i adolescentnu psihologiju Sjedinjenih Američkih Država
CMHA	Kanadska udruga za mentalno zdravlje
CASP	Centar za prevenciju samoubojstava
DVD	Digital Video Disc
I.C.E	Američka imigracijska i carinska služba
HIV	Virus humane imunodeficijencije
AIDS	Sindrom stečene imunodeficijencije
THR	The Hollywood Reporter
LGBT	Lesbian, gay, bisexual, trans
FFTA	Final Fantasy Tactics Advance
VCR	Videocassette recorder
RCD	Residual-current device

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Netflix	2
2.1.	Netflix i Re-invecija televizije	3
2.2.	Netflix kao TV	6
2.2.1.	Kontrola, moć, televizija.....	9
2.2.2.	Izbor upravljanja, moć pregovaranja: Daljinski upravljači.....	10
2.2.3.	Televizija kao medij konvergencije	11
2.3.	Utjecaj Netflix na ukus, politiku i budućnost televizije	12
2.4.	Fenomen maratonsko gledanje serije	14
2.5.	Psihologija medija.....	17
3.	13 razloga zašto.....	19
3.1.	Problemi serije 13 razloga zašto.....	21
3.2.	Kritika serije „13 razloga zašto“	23
4.	Analiza Sadržaja	26
4.1.	Metodologija istraživanja	26
4.2.	Ukupni broj objava na temu samoubojstva	26
4.3.	Veličina tekstova objava	27
4.4.	Autori	28
4.5.	Izvori	29
4.6.	Povezanost naslova i teksta	30
4.7.	Grafička oprema	31
4.8.	Slikovni prilog.....	32
4.9.	Povezanost slikovnog priloga s tekstem	33
4.10.	Naslovna fotografija	34
5.	Zaključak.....	36
6.	Literatura.....	38

1. Uvod

U mlađu životnu dob spadaju osobe od faze djetinjstva pa sve do faze srednje životne dobi. Dakle, u fazi do 13. godine života su djeca, u fazi od 13. do 20. godine spadaju adolescenti te u fazi od 20. do 40. godine spadaju osobe mlađe odrasle dobi. Gledatelji Netflixove serije „13 razloga zašto“ su uglavnom osobe mlađe životne dobi na koje problemi pojavljeni u seriji mogu jače utjecati nego na osobe kasnijih faza životne dobi. Na *Netflixu* su izlazile brojne serije koje su stekle veliku popularnost. Korisnici bi sate provodili ispred *Netflix*a gledajući njima zanimljive serije. Među takvim serijama tu spada i serija „13 razloga zašto“ koja ima kontroverznu radnju, ali je ipak među mladima stekla veliku popularnost. Gledajući seriju „13 razloga zašto“ mogli smo uočiti brojne probleme koji su prikazani u seriji (samoubojstvo, samoozljeđivanje, ubojstvo, vršnjačko maltretiranje, silovanje, droga, alkohol, neprihvatanje LGBT zajednice, pobačaj, neprihvatanje imigranata i problemi s mentalnim zdravljem kao što su depresija i anksioznost). Brian Yorkey je seriju razvio prema istoimenom romanu Jay Ashera te je imao namjeru potaknuti mlade osobe na razgovor o problemima s kojima se susreće te prikazati zapravo velike probleme današnjice kao nešto loše. Smatra da su to stvari o kojima se ne smije šutjeti. No, serija je ipak izazvala brojne kritike. Mlade osobe koje imaju problema s mentalnim zdravljem ne bi trebale pogledati seriju „13 razloga zašto“ iz razloga što bi te osobe samoubojstvo mogle shvatiti kao rješenje njihovih problema. Iako na *Netflixu* stoji upozorenje o neprimjerenim sadržajima te o sadržajima koji nisu primjereni za mlađe od 16 godina, mnogi mlađi uzrasti su pogledali seriju, što je izazvalo kritike mnogih roditelja. (Index.hr, 2019) Istraživanje je pokazalo kako se nakon izlaska serije povećao broj samoubojstava te *Google* pretraživanja vezano uz „samoubojstvo“ i „kako se ubiti“, što možete detaljnije pročitati u radu. Svrha ovog završnog rada je analizirati seriju „13 razloga zašto“ kroz psihološke aspekte, brojne dokaze o lošem utjecaju i kritikama te samoubojstvu kao glavnom problemu mladeži. Cilj ovog završnog rada je otkriti utjecaje scene samoubojstva na mlade osobe. U istraživačkom djelu rada korištena je metoda analize sadržaja, kroz koju se ispitalo koliko je učestala tema „13 razloga zašto“ u stranim medijima te koji su problemi učestali, a koji manje učestali.

2. Netflix

Netflix je osnovan 1997. godine sa sjedištem u Los Gatosu, u Kaliforniji te ga nazivamo pružateljem medijske usluge. *Netflix* je pretplatnički streaming servis koji nudi pristup televizijskih programa te online knjižnicu filmova. *Netflix* je sadržavao 15% sveukupnog *downstream* prometa 2018. godine. *Netflix* je predstavio svoju prvu seriju *Lilyhammer*, 2012. godine i time krenuo s proizvodnjom vlastitog sadržaja. Tako je *Netflix* preuzeo aktivniju ulogu u produciranju televizijskih serija i distribuiranju filmova. *Netflixovi* sadržaji putem *online* knjižnice sadrže oznaku *Netflix Original*. Usluge *Netflixa* su do siječnja 2016. godine bile dostupne u više od 190 zemalja. *Netflix* je u 2016. godini više nego bilo koja druga mreža objavio 126 originalnih filmova i serija. (Fiske, 1987.) *Netflix* ima rastući utjecaj na društvo što se ujedno i naziva *Netflix efekt*. *Netflix* svojim korisnicima na globalnom nivou pruža gledanje audiovizualnog sadržaja u vremenu i prostoru koje korisnici sami odaberu bez prekida, odnosno bez reklama. Stoga se *Netflixa* smatra jednim od najpopularnijih *streaming* servisa koji, osim što na svoje gledatelje uveliko utječe, utječe i na velike poslovne subjekte audiovizualnih medija. Istraživanje (2021) je pokazalo kako se tijekom pandemije COVID-19 povećao broj korisnika *Netflixa*, što znači da je broj prihoda porastao za 85 milijardi dolara u godinu dana. Kako je pandemija natjerala ljude da ostanu kod svoje kuće, 2020. godine, broj novih pretplatnika u 2020. godini je bio 36,6 milijuna. (Bankar.me, 2021) Istraživanje je pokazalo kako je *Netflix* u siječnju 2021. godine pridobio čak 203,7 milijuna pretplatnika širom svijeta. Razlika između *Netflixa* i drugih *streaming* servisa je što *Netflix* nudi beskonačno gledanje TV serija i filmova koji su u moderno doba puno kvalitetniji. Na *Netflixu* postoji mogućnost za korištenje svih članova obitelji, a i prijatelja, što bi značilo da se po pretplati najviše može kreirati pet profila. *Netflix* je kompanija koja je dugo vremena bila jedina te i dan danas nema konkurenciju. Stoga je *Netflix* prvi što se tiče *streaming* usluga. (Magazine for you, 2021)

2.1. Netflix i Re-invecija televizije

Dr. Horrible, glavni protagonist trodijelnog mjuzikla, *Dr. Horrible's Sing-Along-Blog*, rekao je kako će *online* serije zamijeniti televiziju tako što je izjavio: *Ne brini, Ameriko. Savladao sam ovaj internet i ovdje sam da vam kažem: to je samo hir! TV je tu da ostane! Ljudi će uvijek trebati veliku, sjajnu zabavu prekrivenu sjajem. A Hollywood će biti tamo da to pruži. Poput Otomanskog carstva, glazbene industrije i zima, ovdje smo da ostanemo. Glazbeni negativci, mačke koje sviraju klavir, oni su faš u tavi!* (Jenner, 2018.) Što ukazuje da se za vrijeme žestokog sukoba događa namjerni prosvjed protiv televizijske industrije te prijetnje internetskih video usluga koje predstavljaju industrijske tradicionalne strukture. Može se primijetiti kako se gledanje televizije promijenilo zbog povećane mogućnosti *online streaminga* koje nose organizacije poput: *BBC, YouTube, Netflix, iTunes, Hunu* te mnogi drugi. Sve te promjene se odvijaju s različitim naglascima, u različitim nacionalnim medijskim sustavima, s različitim tempom. Televizijska industrija SAD-a ipak nije bila toliko loše pripremljena na te promjene kao što na dodjeli *Emmyja* govori Dr. Horrible. *BBC iPlayer* je u Velikoj Britaniji ponudio mogućnost gledateljima da putem interneta sami zakažu televizijski program. BBC ima mogućnost javnog servisa koji dopušta programiranje bez oglasa. BBC je dakle, postavio standard drugih javnih radiotelevizija u Europi koje su također izgradile vlastitu internetsku mrežu prisutnosti. Nakon što je *Netflix* počeo proizvoditi vlastiti izvorni program, bilo je teško predvidjeti konkurenciju koju je *Netflix* predstavljao. S obzirom da je *Netflix* bio usluga za online iznajmljivanje DVD-a te on kao takav nije povezan s velikim dominantnim konglomeratima širom svijeta, on je u reorganizaciji onoga što je televizija, postao moćan igrač. Ubrzo nakon su i ostale tvrtke krenule pružati kvalitetne TV programe te licencirane programe bez reklama, ukoliko se uključite u godišnju ili mjesečnu pretplatu. Ubrzo se *Netflix* proširio globalno čime je još više izazvao moć međunarodnih konglomerata. Što se tiče *Netflixa* i re-invecije televizije, fokus je na praksi gledanja, na *Netflixu* kao dominantnom izazivaču linearne televizije, nacionalizirani medijski sustavi te na televiziji. Kako bi gledatelji izvan SAD-a mogli brzo pristupiti novim epizodama, prilagodili su se modeli objavljivanja i licenciranja te izgradnja vlastitih sofisticiranih *streaming* sustava. *Netflix* je 2013. godine, objavom serije „Zaustavljeni razvoj“, potaknuo gledatelje na određene izbore tako što je sadržaj na mrežama objavljen u svim zemljama na isti datum. Nakon što je *binge-watching* prepoznat kao način promicanja svog izvornog sadržaja, shvatilo se da televizijski sadržaj nije

vezan uz televiziju. Stoga je *Netflix* snaga koja pokreće način promjena na kojima je televizija organizirana i na kojima će biti organizirana u budućnosti. Razvojem tehnologije, smatra se promjena kroz koje je televizija prolazila kao i promjena u ponašanju gledatelja. *Netflix* je ipak ubrzao mnoge razvoje događaja. *Netflix* je postao izazov etabliranim medijskim konglomeratima u kojem oni pozicioniraju *streaming* kao televiziju, a ne kao alternativu televizijskoj viziji. *Netflix* se preuzima preko laptopa ili drugih uređaja. Postavlja se pitanje može li se *Netflix* smatrati televizijom. Odgovor na to pitanje je da *Netflix* nije emitirana televizija. *Netflix* za razliku od ostalih *streaminga* nije vezan uz poznate marke televizijskih kanala poput BBC ili HBO, već je izgradio vlastiti brend. Osim televizijski brendova, *Netflix* također nije povezan s medijskim konglomeratima dominantnima na međunarodnoj televizijskoj industriji: *Time Warner*, *Viacom* ili *NewsCorp*. *Netflix* sve epizode objavljuje odjednom, poput DVD izdanja te je odustao od linearnog televizijskog rasporeda. *Netflix* sugerira središnju ulogu pojma u brendu kojeg aktivno promovira te prikazuje njegovo značenje. Ovi središnji i značajni aspekti postavljaju *Netflix* kao alternativu televizije. Stoga, *Netflix* se često u akademskom i popularnom diskursu percipira kao televizija. U siječnju 2013. godine, osnivač i izvršni direktor *Netflixa*, Reed Hastings na svom GQ profilu navodi kako je cilj da *postanemo HBO brže nego što HBO može postati mi*. Ovo se smatra kao izazov HBO-u ratnih 2000-ih te „revolucije kvalitete“ kasnih 1990-ih. Osim HBO-a, svoje identitet marke oko visokokvalitetne izvorne drame izgradili su i ostali američki kabelski kanali, poput *AMC*, *FX* i *Showtime*, no bez obzira na to, HBO i dalje ostaje središnji o suvremenim idejama o „kvaliteti“. *Netflix* se pozicionirajući kao konkurent HBO-u, definirao kao televizija. *Netflix* je stoga izazvao HBO, a smatra se da on, iako se reklamirao godinama, ipak „nije TV“. Za razliku od *Netflixa*, HBO emitira po jednu epizodu svaki tjedan. Iako se sa svojim marketingom isticao od ostalih televizijskih sadržaja, HBO je ipak TV. Zbog *Netflix*-ovih prvih serija poput *Original* ili *Lilyhammer* koji je bio licenciran, a kasnije i koproducirano. Tako se *Netflix* povezao s tradicionalnom televizijom. Novinar, Michael Wolff, tvrdi kako je *Netflix* Nova televizija. „*Ne donosi Netflix digitalno na televiziju, nego, sasvim očito, Netflix stavljaajući televizijski program te vrijednosti i ponašanje... u prvi plan interaktivni tekst vezan uz računalstvo.*“ (Jenner, 2018.) To znači da se poslovni modeli televizije usvajaju pomoću digitalnog medija, a najviše što se tiče oglašavanja. *Netflix* koristi promotivne materijale na koje nam ukazuje Ward, radi predstavljanja UK tržišta u kojem ljudi gledaju *Netflix* na prijammiku. *Netflix* je za pretplatnike 2013. godine *Virgin Media* putem DVR *set-top box* uređaja, postao dostupan kao aplikacija na TV-u u Velikoj Britaniji. Kao FFTA točka se može reći da je televizija nedavno prošla kao transformacija nesmetanog gledanja, što je gledateljima već omogućeno i što je povezano s porastom DVD *boxa*, odnosno gledanja serije putem laptopa.

Netflix stoga zaključuje da se televizija i televizijski sadržaj više ne shvaćaju kao temeljno povezane točke. „*Netflix je televizija, Netflix može postati televizija*“. (Jenner, 2018) Televiziju je teško definirati, odnosno televizijom se smatra da je diskurzivno konstruiran kroz društvene sadržaje, prakse, tehnološke diskurse ili industriju. Promjene načina na koji komuniciramo s televizijom ili na koji način razumijemo televiziju često djeluju manje dramatično nego što su zapravo. Stoga se u promjenama u navikama i tehnologiji diskurzivna konstrukcija televizije može prilagoditi, što Lisa Gitelman govori: *Uvođenje novih medija... nikada nije posve revolucionarno: novo mediji su manje točke epistemičkog raskida nego što su društveno ugrađeni mjesta za stalne pregovore o značenju kao takvom. Usporedba i suprotstavljanje novih medija stoga nudi pogled na mogućnost pregovaranja po sebi...gledišta, to jest, spornih odnosa snaga koji određuju putove kojima novi mediji mogu naposljetku postati stari šešir.* (Jenner,2018) Promjenjivim i postojećim navikama, velik dio se može objasniti. *DVD box* setovi postaju popularniji zbog *Netflix*ovog pretjeranog korištenja te se temelje na navikama videorekordera i praksi. Televizija se pokazala fleksibilnom u industrijskim promjenama, u prilagođavanju tehnologija te u društvenim praksama u povijesti. Michel Z. Newman, u *Video revolucijama*, prikazuje kulturni pogled na video kao medij: *Iz ove perspektive, medij se shvaća relacijski, prema tome kako se konstituira kroz svoju komplementarnost ili razlikovanje od drugih medija unutar šire ekologije tehnologija, reprezentacija i značenja. Medij se, nadalje, shvaća ne samo u smislu njegove materijalnosti, mogućnosti i konvencije uporabe, ali i svakodnevice, zdravorazumske ideje o njegovom kulturnom statusu u danom kontekstu.* (Jenner, 2018)

Televiziju se koristi kao pojam kojim se opisuju različite tehnologije s različitim uloženim stupnjevima kulturne vrijednosti i značaja, a značenje su bile različite stvari u različitim društvenim kontekstima i u različitim vremenima. Wheeler Winston Dixon, smatra da *Netflix* može poništiti DVD, ima moć učiniti nestajanje, odnosno, ne uključivanje dijelova filmske povijesti u svoju biblioteku. Tijekom 2016. godine, *Netflix* je, u korist *in-house* proizvodnje, izbacio velike količine licenciranog sadržaja. Derek Johnson je stoga predložio da *Netflix* trebamo gledati kao jedan *online* kanal među mnogima. Postoji razlika između programa kojeg licencira *Netflix*, ali proizvode ih i emitiraju linijski emiteri te između programa kojeg je naručio ili proizvodi *Netflix*, ali je i izvorni emiter širom svijeta. Primjeri toga su: „Narančasto je novo crno“, „ Kuća karata“, „Ljubav“ i slično. Ted Saranados, direktor *Netflix*a, govori u intervjuu s Neilom Landaunom: *Koristimo riječ 'izvorni' da označimo teritorij s kojeg potječe. 'Netflix Originals' se koristi u SAD-u jer ih nigdje ne možete vidjeti drugo. Za nas, riječ 'ekskluzivno' ljudima ne zvuči istinito. I 'stvoren od ni jedne strane.* (Jenner, 2018.) Ne mogu se svi sadržaji koji imaju oznaku „*Netflix Originals*“ odvojiti na *Netflix Originals* i u binarni vlastite proizvodnje. Serija *Lilyhammer* je prvi put proizvedena norveškim kanalom NRK, a *Netflix* ga je kupio nakon što je proizveden i nakon

što sudjeluje pilot u troškovima proizvodnje. Obje produkcijske tvrtke su puno uložile u svojim poslovima s *Marvel Studios*. Važno je naglasiti da se veliki dio sadržaja koji imaju oznaku „Netflix Originals“ smatra izvornim zbog tvrtki koje liberalno koriste riječ. S obzirom da je *Netflix* globalna tvrtka, drugačiji sadržaj možemo smatrati pod ovim pojmom. *Netflix* jedva nudi subverziju na održivim promjenama organizacija vlasti, bez obzira što *Netflix* narušava način medijskih organiziranih sustava. Možemo zaključiti da *Netflix*, bez obzira na njegovo mijenjanje koncepcije televizije, ne preokreće puno odnose moći između industrije, publike i nacionalne države koje su dio neoliberalnih kapitalističkih sustava.

2.2. Netflix kao TV

Derek Kompare, smatra da se televiziju tehnološke inovacije ne treba razumjeti samo kao tehnološke inovacije te da se naši odnosi s medijskom kulturom i s dominantnim medijskim institucijama mijenjaju zbog „rekonceptije“. Faza televizije se smatra rekonceptijom medija. Kada se način na koji gledatelji komuniciraju s medijem promjeni, mijenja se i definicija tehnologije, što je televizija. Rekonceptije su prefigurirane prethodnim fazama, jer rekonceptije se ne događaju iznenada već su diskurzivne promjene. Tehnološki razvoj i javne rasprave su u osamdesetim godinama prošlog stoljeća prethodile prijašnjim verzijama televizije. U kasnim devedesetima i ranim 2000-ima, dolazi do pomaka u kvaliteti sa serijama: *Mash*, *Hill Street Bluesa*, *Twin Peaks*, *Buffy ubojice Vampira*. Bolter i Grusin su upotrijebili izraz „remedijacije“, što definira način seljenja sadržaja iz jednog medija u drugi. To znači da se sanacija bavi više sadržajem nego medijskim tehnologijama. Televizijska povijest se podijelila u tri različita razdoblja, što čini središnji koncept. Roberta Pearson ih na ovaj način sažima: *U Sjedinjenim Državama, TVI, koji datira od sredine 1950-ih do ranih 1980-ih, je doba nedostatka kanala, masovne publike i hegemonije triju mreža. TVII, koji datira otprilike od ranih 1980-ih do kasnih 1990-ih, je doba širenja kanala/mreže, kvalitetne televizije i strategija mrežnog brendiranja. TVVIII, koji datira od kasnih 1990-ih do danas, je doba širenja digitalnih distribucijskih platformi, daljnje fragmentacije publike i, kako Rogers, Epstein i Reeves [2002] sugeriraju, pomaka od robnih odnosa drugog reda prema prvom redu.* (Jenner, 2018.). TV I i TV II su povezani s razvojem tehnologija koji imaju daljinske upravljače, satelitske tehnologije ili kabelski sustav (primjerice, VCR), a TV III se definira pomakom prema digitalnom. *Video Revolutions* počinje izjavom Newmana:

*U različitim vremenima video je bio različite stvari za različite ljude, a njegova je povijest više od pukog napredovanja materijalnih formata: kamera, odašiljača i prijarnika, vrpce i diskova, deka koji snimaju i reproduciraju njih, digitalne datoteke, aplikacije i sučelja. To je također povijest ideja o tehnologiji i kultura, te odnosi i razlike među različitim vrstama medija i društvenih potreba koje uzrokuju njihovu upotrebu. (Jenner, 2018.) Nije dovoljan naglasak o tehnološkim promjenama i sadržaju kategorije TV III da sadrži značajne promjene *Netflix*a. Način na koje je televizija često činila analize televizijskih studija su vrlo poučni, ali su i konceptualizirani i percipirani kao nestabilan i složen medij. Primjerice, izvorno objavljena kulturna forma i tehnologija 1974. godine, a Raymond Williams se pokušava pomiriti s odnosom između televizije i društva. Williams smatra da bez obzira na medijske tehnološke nedostatke, medij odgovara zbog potrebe kombiniranja postojećih medija kao što su: radio, novine, kino i kazalište. Williams smatra da je televizija medij koja nudi široku paletu programa, moćna alternativa radiju i kinu. Naravno, postoje i napetosti u njegovom argumentu koje pokazuju televiziju kao „inferiornu kinematografiju“ i kao varijetetski medij. Charlotte Brunsdon smatra da je „dobra televizija“: ...konstruiran kroz niz opozicija koje sažimaju kolonijalne njegove priče, organiziranje i financiranje radiodifuznih institucija i relegitimacija već legitimnih umjetničkih praksi. Odnosno, dominantan i konvencionalan način odgovora na pitanje 'Što je dobro televizija?' je uvući televiziju, neprimjetno, prozirno, u već postojeće estetske i društvene hijerarhije. (Jenner, 2018.). Ostvarena je estetika te mnogo različitih vrsta zaslona pa čak i sada iako je diskurzivna konstrukcija televizijske vizije uključila kvalitetnu dramu. S industrijskim diskursima (pisci, glumci, redatelji i ostali kreativni talenti) treba mnogo toga učiniti. S obzirom da je od kasnih 1990-ih godina porastao broj kinematografskih talenata koji gravitiraju televiziju, teško da se radi o novom fenomenu. Američka je televizija 1980-ih i 1990-ih godina privukla Davida Lyncha i Michaela Manna. Glumci, relativno malih filmova zapadnih i europskih zemalja, prebacuju između filma, televizije, kazališta i školama glume koje podučavaju različite stilove glume. Stoga, ljudi kojima je bilo lako prijeći na drugi medij su radili na televiziji. Ovakvoj konvergenciji različitih medija 1990-ih godina, pridonio je konglomerat medijskih industrija. Postoji velika složenost u televiziji, što govori da je televizija nestabilna konstrukcija onoga što televizija je i ono što je bila u prošlosti, no to ne znači da televizija nije medij. Po John Hartleyu, televizija: ...ne treba ga se promatrati u kategoričkim terminima kao, na primjer, instrument kapitalističkog izrabljivačkog ekspanzionizma, klasne borbe, rodnog suprema cizma, kolonijalne opresije, ideološke hegemonije, psiho-seksualne represije, nacionalistička moć, kulturna kontrola, uvijek raditi nešto nekome uvijek negativno, a obično u kombinaciji dva ili više gore, ali u povijesnom i 'evolucionističkom' smislu - kako se TV može shvatiti kao proizvod, dio i promotor povijesnih promjena vrlo dugo trajanje u prethodno strogo rezerviranim područjima kulture i*

politike. U međuvremenu, navike, promjene i povijesti analitičkog, teorijskog i treba vidjeti kritičke diskurse o televiziji, medijima i kulturi sve više kao dio povijesnog miljea koji treba objasniti nego kao neko sigurno utočište znanstvene istine koje bi akademici mogli koristiti kao takvo mitsko 'učinkovito stajalište s kojeg se može kritizirati društvo (Jenner, 2018.) S druge strane Anna McCarthy smatra: *Televizija je i stvar i kanal za elektroničke signale, i namještaj u sobi i prozor prema slici negdje drugdje, oboje roba* (Jenner, 2018.) U diskurzivnoj konstrukciji televizije ima niz promjena zbog kojih se *Netflix* koristi kao bauk za teroriziranje tih promjena. Jenner u svojoj knjizi govori o *Netflixu* za kojeg smatra da je dio rekonceptije televizije koji i dalje traje, no *Netflix* nije jedini takav diskurs. Sheila Murphy smatra: *Razumjeti društveni, ekonomski, povijesni zaraženi kontekst kulturne produkcije, nedokučiv je kada taj medij i prateće tehnologije su upravo tu ispred nas, dio naših programa i procesa koje sami planiramo.* (Jenner, 2018.) *Netflix* se sastoji od složenih hijerarhija čiji su neuspjesi i postignuća rezultat kompliciranih kolektivnih procesa. Direktori *Netflixa*, Ted Sarandos i Reed Hastings, kao glasnogovornici *Netflixa* i javna lica, imaju glavnu funkciju prodati *Netflix* kupcima i investitorima. Stoga oni sugeriraju diskurs televizije te dosljednost procesa unutar društva koji rijetko postoje. Kada govorimo o samoj televiziji, stvari su kompliciranije jer se televizijom kao tehnologijom misli na prijem i prijenos emitiranja signala, dok primjerice putem kabela, tradicionalnih TV signala, Wi-Fi-a ili satelita, emitiraju signali kojima se pridržavaju određenog skupa norme ili pravila. Njihove razlike ovise o korištenoj tehnologiji emitiranja. Primjerice, u SAD-u, propisi za besplatnu televiziju se značajno razlikuju od regulacije kableske televizije te Zakoni koji reguliraju tradicionalno emitiranja se razlikuju od zakona EU-a koji reguliraju *streaming*. Tehnologija televizije posjeduje narativnu i estetsku televizijsku normu koja ukazuje na ono što televizija jest. Kada je agencija uložena u medij, moramo ju shvatiti kao društveno konstruiranu, kao stalno promjenjivo te kompliciranu mrežu značenja. Proces TV IV spaja ponašanja publike, diskurse tehnologije, politike, industrije, nacionalno medijske sustave i slično.

2.2.1. Kontrola, moć, televizija

Netflix je dominantan dio u sadašnjoj rekonceptiji televizije te je nastavak dosadašnjih pregovora. Kako u svojoj doktorskoj tezi *Tv Repair* tvrdi Dawson, pomoćne tehnologije za televiziju su imale moć ponuditi rješenja za televizijske mane te one omogućuju da ih gledatelji sami kontroliraju. Franklinova definicija razumijevanja kontrole: *...u osnovi digitalno, ali ne nužno ograničeno na društvene prakse koje su izravno posredovane elektroničkim putem digitalna računala* (Jenner,2018.) govori kako se u neoliberalnim društvima metafora individualne kontrole primjenjuje na digitalno, čija vrsta je ugrađena u sociopolitičke strukture, o čemu s teoretičari poput Castellsa, Chuna, Deleuzea ili Coludry detaljnije govorili. Stoga se kontrola često povezuje s kontrolom kapitalističkog sustava te s kontrolom države. Iako se priznaje ova vrsta državne, ideološke i ekonomske kontrole, ipak se više usredotočuje na kontrolu provođenu od subjekata društva kontrole kako bi se upotrijebila Deleuzeova terminologija. Ovdje se fokusira na vrstu kontrole dopuštenu od strane tehnologije koje su za razliku od moći povezane s medijskim industrijama televizije koja kao simbol funkcionira u društvenim diskursima. Kritična ideja je da se unutar šireg ideološkog okvira neoliberalizma raznih vrsta kontrola preuzmu različita značenja koja pokazuju na koji se način shvaća i rekonceptualizira televizija. Foucault tvrdi da je moć zapravo odnos s više strana:*...kad se govori o moći, ljudi odmah pomisle na političku strukturu, vlada, dominantna društvena klasa, gospodar i rob, i tako dalje. Ja uopće ne mislim na to kad govorim o odnosima moći. Mislim da je u ljudskim odnosima, bilo da uključuju verbalnu komunikaciju..., ili ljubavni, institucionalni ili ekonomski odnosi, moć je uvijek prisutna: I znači odnos u kojem jedna osoba pokušava kontrolirati ponašanje drugo. Dakle, govorim o odnosima koji postoje na različitim razinama, u različitim obrascima; ti odnosi moći su mobilni, mogu se modificirati, ali nisu utvrđeno jednom zauvijek... Ovi odnosi moći su stoga mobilni, reverzibilni i nestabilni.* (Jenner, 2018.) RCD i druge pomoćne tehnologije destabilizirajući ili potencijalno podrivajući komercijalne strukture moći dopuštaju gledateljima unutar diskursa moći formulirati govorni čin, ali ne dopuštaju preokret snage. Objekt televizije je poslužio rekonceptualizaciji kao središte medijske konvergencije. Može se zaključiti da kontrola koja je povezana s RCD-om, koji gledateljima omogućuju pregovaranje, ne može povezati da je sinonim za vlast. Dakle, kontrola televizije može poslužiti kao komunikacijski čin. Naspram industrije, u binarnom sustavu publike, kontroli brojna pitanja o moći ostaju neodgovorena zbog reakcije publike na promjenu struktura oglašavanja. Hiperkomercijalnom prirodom SAD-a smatramo još jednim elementom anglocentrizma. Osim za objašnjenje uspjeha i neuspjeha tehnologija, koristi se i za promjene i paniku industrije čime se pomaže gledateljima da izbjegavaju oglašavanje. Vodeće pitanje je kako pomoćne tehnologije funkcioniraju unutar šire kulturne rasprave i kako omogućuju komunikaciju

o moći i kontroli? Digitalne tehnologije nude razne načine pregovaranja o kontroli moći u kojima se odnosi na pretjerivanje brenda *Netflix*, put do tržišta i struktura. Ove rasprave moći i kontrole nose važne ideje oko rekonceptualiziranja televizije u eri TV II I TV III.

2.2.2. Izbor upravljanja, moć pregovaranja: Daljinski upravljači

Daljinski upravljač ne forsira same inovacije i promjene, već se promatra kao prilično reaktivna tehnologija koja se dalje razvija u skladu s drugim tehnologijama. Promjene u tehnologiji, industriji, programiranju i ponašanju gledatelja se u odnosu na televiziju odvijaju 1980-ih i 1990-ih godina koje su unutar televizijskih studija „zdrav razum“. Stoga u Sjedinjenim Državama ove promjene navode često uvođenje kabela i VCR kao glavne pokretače ovih pomaka. Često se gubi važnost daljinskog upravljača što se može objasniti uvođenjem ranog daljinskog upravljača 1920-ima za radio te u kasnim 1940-ima za televiziju. RCD je uređaj koji se koristi za kontrolu tehnologija koje se ne emitiraju, poput garažnih vrata. Vrstu tehnologije kontrole daljinskog upravljača možemo usporediti s kontrolom - kabelom i videorekorderom. Stoga možemo reći da videorekorder i kabel forsiraju vidljivije promjene pa se smatraju i radikalnijim poremećajem u usporedbi na funkciju daljinskog upravljača koji upravlja objema. Julian Thomas kaže: *Daljinski je dizajniran za utjelovljenje pažljivo osmišljenog niza tehnoloških i komercijalnih kompromisa, omogućujući gledatelju određene stupnjeve kontrolu nad dostupnim sadržajem, ali ograničavajući određene kritične opcije. Gledatelj može premotavati unaprijed kroz oglašavanje o tehnologijama pomicanja vremena poput videorekordera, ali ne može ih preskočiti... Daljinski upravljač može kontrolirati specifičan zadatak dobro, ali je dizajniran da to učini na poseban način koji može koristiti nekim korisnicima, ali ne i drugima.* (Jenner, 2018.) Izražena je tjeskoba oko komercijalne moći televizije, političke ili rodne i fizičke apatije tako što prikazuje RCD kao produžetak televizije.

2.2.3. Televizija kao medij konvergencije

Do konvergencije dolazi kako bi se izbjeglo bavljenje komercijalnom televizijom i programom televizije. Tehnologija promicanja vremena omogućuje gledateljima potpuno preskakanje oglašavanja ili premotavanje unaprijed. Vremenski pomak omogućuje kontrolu nad vremenom tamo gdje RCD omogućuje kontrolu nad izbor, kao što Lotz kaže: *VCR je jedna od prvih tehnologija koja je poremetila naše razumijevanje 'televizije'. Distribucija VCR-a kao pristupačne tehnologije, koji je postigao masovnu difuziju u isto vrijeme kad i daljinski upravljač, značajno je proširio odnos gledatelja i kontrolu nad televizijom. Zabava... Uređaji za snimanje omogućili su gledateljima da negiraju strategije stručnjaka kroz vremensko pomicanje i uveli su nove konkurente poput kućnog videa i tržišta kupnje* (Jenner, 2018.) Snimanje i vremenski pomak televizijskih emisija i gledanje unaprijed snimljenih traka su dvije dominantne funkcije video rekordera. Newman smatra: *Video je često bio pozicioniran slično kabelu u ovom razdoblju [1970-ih i 80-ih] kao oslobađajući, kulturno uzdižući i demokratizirajući medij. Obećavao je da će biti svojevrsni Robin Hood medija koji će preraspodijeliti moć u komunikaciji od korporacija i institucija do pojedinaca.* (Jenner, 2018.) Videorekorderi imaju potencijal na najmanji poremećaj komercijalne televizije tamo gdje kabel proširuje izbor, a RCD-ovi upravljaju tim izborom. „Time-shifting“ govori o tome što se sve može ponovno pogledati, što se sve premotava unaprijed i gleda li se neki program. Gledanje unaprijed snimljenih vrpce i dalje se nalaze izvan televizijske industrije. Restrukturiranje medijskih industrija putem fokusa i konglomeracije je naprednije. Newman smatra da 1950-ih i 1960-ih, video nije bio zamišljen kao pomoćna tehnologija već kao sinonim za televiziju. Sony je 1975. godine počeo reklamirati *Betamax*, čiji je naglasak bio na izmaku vremena: *Kao i njihovi preci, prve Betamax kasete mogle su snimiti samo sat vremena videa, utjelovljenje Sonyjeve pretpostavke da će stroj primarno koristiti za emitiranje televizijskih emisija s vremenskim pomakom (koje su općenito trajale najviše sat vremena). Duljina vrpce bila je presudan čimbenik na početku sukobi između Sonyjevog Beta formata i njegovog rivala, Matsushitinog VHS-a – priča se da je RCA, glavni proizvođač VHS snimača u Sjedinjenim Američkim Državama, odbile su započeti proizvodnju strojeva sve do trake nije mogao snimiti* (Jenner, 2018.) Kritičar, Jack Gould, je za *New York Times* 1967. godine izjavio: *Daleko najzanimljiviji aspekt inovacije je njezino obećanje da će u televizijski medij uvesti element individualne selektivnosti koje je do sada nedostajalo.* (Jenner, 2018.) Videorekorder je tehnologija koja omogućava izbor i potkopavanje postojećeg medijskog sustava i prethodno nepoznatu kontrolu. Iako su televizijski kanali imali više resursa za slobodno tržište, kabel je proširena konkurencija u tom okviru. (Jenner, 2018.)

2.3. Utjecaj Netflixa na ukus, politiku i budućnost televizije

Svaka sljedeća sezona serije „Kuća od karata“ je imala podrugljive uloge pune implikacija u industriji u tranziciji. Također, ova serija prikazuje društveno-politički trenutak u obliku stvarnog svijeta i u obliku političke drame. *Netflix* prikladno koristi jedinstvenu estetiku disruptora u obliku kulturnog kapitala za prepoznatljivosti brenda, privlačenje tiska i pretplate. Osim popularne, narativne i provokativne teme, politička se televizija osvrće na probleme, želje političke stvarnosti i strahove. *Netflix* je preuredio seriju „Kuću od karata“ za američku publiku kako bi joj obećao ispunjenje za ciljanu publiku te istaknuo vrijednosti brenda. Napeti likovi, cinizam i mračni i raskošni vizuali su se prenijeli na ekran kako bi se zahvalili glumcu Kevina Spacey i redatelju Davidu Fincheru. Osmišljena je kako bi predstavio ukus gledatelja *Netflixa* prema bazi potrošača pružajući kristalizirajuću točku prikazanoj kao opipljivom sjecištu, kulture, industrije i politike. Serija *Kuća od karata* je reklamirana na način da poboljša prikupljanje podataka, potakne želju publike da seriju razlikuje od standarda tradicionalne televizije u razvoju, svjetonazoru, isporuci i obliku te njihovo razumijevanje serije. Lotz prikazuje transformacije koje su doživjeli mediji te je opisao glavne promjene i prikazao jedinstvena razdoblja u životu televizije. Digitalna manifestacija između gledatelja i medija je vrlo važno za evoluciju televizije. Važno se prilagoditi novom ukusu, raznolikom rasponu zaslona i obrascu gledanja. Diskurs koji okružuje industrijske prakse i točke žanra je utjecao na zadržavanje razumijevanja promjenjivih dinamika industrije koja bježi od rastuće mrežne dominacije, širenja i prihvaćanje kableske prije daljnjeg ulaska u novi teren televizije koji na webu ima sve veći utjecaj usluga na zahtjev i *streaminga*. Može se usporediti pomak na televiziji kada je *HBO* postigao svoju popularnost, s pomakom dolaska *Netflixa*. *HBO* proširuje *Netflix* na način u kojem ta dva proizvođača dijele vrijednosti u stvaranju sadržaja. Televizijska industrija obavještava medijske tvrtke o gledateljima, koji plasiraju sadržaj publici. Sredstvom za dokumentiranje društvenih informacija i kulture mogu se smatrati algoritmi temeljenih za funkcioniranje tvrtki na webu na način na koji prije nikada nije bilo moguće. Način na koji mijenja, stvara, isporučuje i konzumira televizija i pozornost prema *Netflixu* su čvrsto ukorijenjeni u algoritamske kulture. Serija „*Kuća od karata*“ prikazuje današnja gledišta američkih gledatelja koji su pristupačniji nego ikada. Gillespie smatra da su sami podaci jednako vrijedni bez algoritma načina „imanja smisla“ i pružanja strukture beskrajnog toka korisničkog unosa, kao algoritmi koji su podložni nametnutim vrijednostima, proizvod ljudske formulacije i nametnuti ekonomskim ciljevima osobe ili tvrtke koja ih stvara te politici. S druge strane, Strihas samostalno i u suradnji analizira sposobnost dokumentiranja kulture kako bi postalo središnje mjesto za funkcioniranje *Netflixa*. Utjecaji i funkcije lika, Francisa Underwooda, koji igra ulogu Kevina Spaceya, su teorije Murray Smitha. Zbog prijelaza na „Kvalitetnu televiziju“, lik nije pretjerano simpatičan i zahtjeva povezanost s publikom kojoj bi objasnio da je sasvim nešto drugo od standardnog i pozitivnog junaka. Smith ovaj proces označava kao zamjena odanosti i savezništva za reduktivnu pretpostavku identifikacije koja se procjenjuje između gledatelja i lika. Značajan interes industrijskog izvještavanja, novinara i medija pop kulture je osigurao da *Netflix* bude središnja točka u digitalnoj transformaciji televizije. Primarnim primjerom se može smatrati analiza stvaratelja stripova i producenta filmova *Marvela*, Dereka Johnsona. Keating sa svojim izvještavanjem o životnom vijeku tvrtke, pokazuje nam kako je *Netflix* došao do statusa poznatog imena. Jim Koblin iz *The New York Timesa* nam prikazuje komplikacije oko *Netflixe* tajnovitosti broja gledatelja koji je u industrijskim krugovima porastao. Kroz ovu seriju, demonstriranje

algoritamskog izvedenog tumačenja, zahtjeva ispitivanje zabranjene publike. Svaki proizvod je na različite načine u obliku društveno-političkog konteksta neodvojiv od mrežne televizije koja je prikladnija za obitelj od *Netflixove* platforme. *Netflix* tvrdi da televizijski standard potkopava seriju „Zapadno krilo“ koja je neprocjenjiva u smislu publike, kulture i ideologije. Kuća od karata govori o potpuno drugačijim ciljanim skupinama i namjerama te naglašava kulturološke pretpostavke oko institucije. Serija „Zapadno krilo“ predstavlja lika u povijesnom, koegzistentnom, ideološkom i društvenom kontekstu. Praksa višestrukih i isprepletenih narativa je na mnogo načina postala kvaliteta televizije. Popularne televizije odavno nisu tema za društvenu razmjenu, što je posljednjih godina postalo učestalije zbog konvergencije korištenih platformi, poput tema za online rasprave, društveni mediji i posvećeni tematski forumi. Za televizijom koja je više narativno i estetski nabijena postoji veća želja. U korist privlačenja baze kupaca, spada određena količina familijarnosti i usklađenost. *Netflix* se smatra krajem kabelaške televizije i standardom domaće medijske potrošnje. Kablovsko i standardno emitiranje je prisutno čak i usred krize televizijskog identiteta te kasno 2010. godine. Stoga se *Netflix* naziva komplementarnom uslugom. *Netflix* se smatra kao dio odabranih korisničkih pretplata za emitiranje, a posebno mlađim potrošačima, prijetnja izravne zamjene je dobro dokumentirana. Brend *Netflix*a nije ograničen na stil sadržaja i na korisničko iskustvo koje je kasnije proizveo. Glavni izvršni direktor, Hastings, smatra da su standardi industrijske prakse koje su organizacije tvrtke i korporativne vrijednosti poremetile, ometale prilagodljivost i rast drugih medijskih tvrtki. Stoga Hastings u prepoznavanju pozicije koju njegova tvrtka utjelovljuje, pokazuje stupanj kritičke svijesti, a pokazatelj je trenda prema industrijskoj samoanalizi u perspektivi Caldwellove niske teorije. Interna filozofija, imidž i namjera su isprepleteni s praksom tvrtke. McCord smatra da je *Netflix* kultura, koja u odnosu na uobičajene uloge zaposlenika i standardiziranu hijerarhiju industrije, zaslužuje kreativnost i talent: *Netflixova filozofija talenta: najbolja stvar koju možete učiniti za zaposlenike – povlastica bolja od nogometa ili besplatan sushi – je angažirati samo 'A' igrače da rade s njima... drugi vitalni element naše filozofije talenta: Ako smo htjeli samo 'A' igrače u našem timu, moramo biti spremni otpustiti judi čije vještine više ne odgovaraju, bez obzira koliko vrijedan njihov doprinos nekada bio* (Esack, 2017.)

2.4. Fenomen maratonsko gledanje serije

Prema „Cambrige Dictionary“ (Cambrigeovom rječniku) Pojam „binge-watch“ odnosno maratonsko gledanje serija znači gledati nekoliko zasebnih dijelova, odnosno nekoliko epizoda serije jedna za drugom.(dictionary.cambridge.org, 2022) *Binge-watching* je sastavljena od riječi *binge*, koja definira neumjerenost neke aktivnosti u kratkom roku te brzu konzumaciju u kratkom roku. *Netflix* je proveo istraživanje 2013. godine, iz kojeg je rezultirano da 73% *Netflixovih* gledatelja ima pozitivno mišljenje o *binge-watchingu*. Posebno među mlađom generacijom se pojavljuje konzumiranje više od jedne epizode „u jednom sjedenju“ serijaliziranog sadržaja. To je fenomen „Maratonsko gledanje“ koje dolazi pojavom plaćenih *streaming* servisa, poput *Netflix*a. Gledatelji mogu sami odrediti kada, gdje i kako će konzumirati svoj omiljeni sadržaj, što je vrlo različito od TV programa koji zahtjeva prilagodbu gledatelja. Mladi su više izloženi kulturnom sadržaju, jer su mladi više povezani s novim oblicima prakse kod maratonskog gledanja serija. Pojam je postao naglašeniji dolaskom *Netflix*a na tržište te se stoga smatra kulturološkim fenomenom. Gledatelje serija može motivirati okolina na način da gledatelji međusobno sudjeluju u raspravama na društvenim mrežama s drugim obožavateljima serija te tako ostaju u toku. Važno je da su gledatelji povezani i da pripadaju zajednici. Ta zajednica se naziva *Fandom*. *Netflix* je na temelju *fandoma* stvorio budućnost svojim djelovanjem na globalnom tržištu te se stoga prebacila masovna kultura gledanja audiovizualnog sadržaja iz nacionalnih u transnacionalne okvire. Maratonsko gledanje serija može gledatelju pružiti ispunjavanje različitih želja i potreba kao ispunjujuće iskustvo te može pružiti disfunkcionalno ponašanje povezano s negativnim ishodima. Ukoliko se pretjerano konzumira audiovizualan sadržaj, kod gledatelja se može pojaviti depresija i tjeskoba. Maratonsko gledanje serije ima pozitivnu stranu u kojoj se gledatelju tijekom konzumacije multimedijskog sadržaja pruža osjećaj autonomije i veliki užitak. Osim pozitivne strane ovaj fenomen ima također i negativnu stranu u kojoj se u gledatelju mogu stvoriti osjećaj krivnje zbog neispunjenja vlastitih obveza ili ciljeva. (Grubišin, 2022.) Bivši producent portala *TheAtlantic.com*, Nolan Feeney (2014.), smatra kako je *binge-watch* opuštanje nakon napornog tjedna. *Često odvojim vrijeme za binge-watch. Smatram da je to opuštajući način opuštanja na kraju stresne ili naporne sezone. Na primjer, dva ili tri tjedna prije produženog vikenda, počet ću razmišljati o binge-watchingu kao nagradi za naporan rad do tada.*(The Atlantic, 2014) *Netflix* svojim pretplatnicima konstantno pribavlja i nudi sadržaj te je zbog toga *binge-whatching* doživio veliki zamah. Gledatelji serija mogu čekati godinama seriju koja je vrijedna njihovog vremena i pažnje što im ide u prilog. *Online streaming* servisi u svrhu profitiranja od rastućeg trenda *binge-*

watchinga, počeli su stvarati vlastite serije te bi objavljivali cijelu sezonu odjednom. U *binge-watching* su uključena ovisnička ponašanja u kojem su gledatelji ovisni o gledanju serija. Smatra se da su impulzivne osobe češće uključene u ovisnosti, poput ovisnosti na internetu, kompulzivnog kupovanja, patološkog kockanja te *binge-watchinga*. Impulzivne osobe će češće „bindžati“ pod vlastitim uvjetima zbog određenih troškova gledanja TV-a te trenutnim dobitcima. Postoji kombinacija podcjenjivanja rizika te očuvanja zadovoljstva na koju je temeljena impulzivnost te se smatra da utječe na kontrolu impulsa, tako što se neprekidno gleda serija i time se vodi do dublje virtualne stvarnosti te to navodi gledatelja na gledanje sljedeće epizode. Prema Istraživanju Govaerta i Rangarajana (2014), postoje tri komponente impulzivnosti: prva je motorna impulzivnost koje ukazuje na djelovanje bez razmišljanja, druga komponenta je ne planirajuća impulzivnost u kojoj je nedostatak planiranja za budućnost i treća komponenta je impulzivnost pažnje, u kojoj ne postoji mogućnost koncentracije. Od tih tri komponenti jedino je motorna impulzivnost pozitivno povezana s *binge-watchingom*, što znači da osobe koje ne promišljaju puno i djeluju odmah više „bindaju“. (Huf, 2019.) *Netflix* je 2013. godine, zbog serija *House of Cards* i *Orange is the New Black*, doživio veliki rast u *binge-watchingu*. Objave tih serija, *Netflixu* su donesle masovno maratonsko gledanje od strane mlađih demografija. *Twitter* je bio preplavljen pozitivnim reakcijama na radnju tih dviju serija te glumu, a jako brzo su postale veliki hit. *Netflix* je izbjegavao *spoilere* što je vrlo važno s obzirom na *Netflixov* način objavljivanja (odjednom je dostupna cijela sezona). *Netflix* je, nakon što je prepoznao tu dilemu, objavio 2013. godine *Spoiler Foiler* aplikaciju koja je služila za cenzuriranje svih internetskih stranica i društvenih medija koje bi odavala velike zaplete u serijama. (Delić, 2021) Serija „13 razloga zašto“ je serija koja vrlo lako natjera osobe da „bindaju“ zbog njene same tematike oko samoubojstva koja je česti problem među mladima. Sama radnja serije, u kojoj na početku Clay preslušava kazete, vas samo natjera da nastavite dalje gledati jer želite u konačnici saznati tko je kriv zbog Hannahinog samoubojstva i to vas tjera da gledate dalje i da ne prestajete. (Peacockplume, 2017) Maratonsko gledanje serija može izazvati probleme sa zdravljem. Uzmimo u obzir da kada *bingeamo* nemamo puno fizičke aktivnosti. Odnosno, satima smo na jednom mjestu u sjedećem ili ležećem položaju bez ikakvih kretnji. Stoga to kasnije može rezultirati srčanim bolestima ili dijabetesom. Osim toga, dok *bingeamo*, konzumiramo nezdravu hranu ili piće koje imaju veliku količinu kalorija (primjerice: *Coca-cola*, čips, čokolada, keksi i slično). Stoga, posljedicom *bingeanja* može doći do pretilosti, a posebno kod starijih demografija. *Bingeanje* može dovesti i do poremećaja u ciklusima spavanja što dovodi do umora i „insomnije“. Zbog pretjeranog gledanja serije, studenti ili učenici su skloni zapuštanju svojih obaveza te dolazi do smanjenja vlastitih hobija ili društvenog života. (Delić, 2021.) Liječnik Hederson (2020.), smatra kako zbog *bingeanja* imamo problema u leđima, što nam izaziva probleme sa spavanjem koji dalje mogu prouzročiti ostale zdravstvene probleme.

U kratkom vremenskom periodu nedostatak sna vodi do umora, manjak koncentracije i nedostatka strpljenja. No studije ističu kako dugoročni nedostatak sna vodi do razvoja srčanih bolesti, moždanih udara, infarkta i visokog krvnog tlaka. Sjedenje u jednom položaju može se negativno odraziti na ligamente i muskulaturu - kaže dr. Henderson navodeći kako sve zajedno može utjecati na držanje tijela. Tu su naravno i problemi s očima koje može bingeanje prouzročiti. (24 sata, 2020)

2.5. Psihologija medija

Postoji dugotrajna tenzija u Europi, a posebno u UK, između dvije discipline: psihologije i nauke o medijima, koji govore o različitim načinima razmišljanja o medijima. Ono što najviše zanima roditelje, novinare i nastavnike je kako gledanje nasilnih filmova može utjecati na ljudsko ponašanje? Psiholozi tvrde kako je teško dati odgovor na ovo pitanje jer je gotovo nemoguće, u ovom slučaju, nasilje izdvojiti kao stimulans. Gledatelji filma prvo gledaju film, a nakon toga sudjeluju na način da poneke riječi čuju snažnim zvučnim udarom (primjerice, „luzeru“) čiju jačinu bira sami gledatelj. Stoga se jačina zvučnog udara smatra kao agresijom. Latinoamerički gradovi su prazni jer stanovnici prate novu epizodu najdraže serije. Mnogo je priča o tome. Primjerice, stanovnici flandrijskog dijela Belgije su tokom pedesetih godina pratili seriju *Shipper naast Mathilde*, a ulice su bile potpuno prazne. Smatra se kako gledanje nasilnih filmova gledateljima povećava izvor uzbuđenja koje oni ne prepoznaju, zbog čega nesvjesno burno reaguju u nekim situacijama. Primjerice, osoba je pogledala film u kojem se ističu scene borbe, na ulici je neka mlada osoba slučajno gurnula tu osobu te se ona prisjeti tog filma i odluči nasilno reagirati na mladu osobu koja ju je gurnula. Osoba koja je nasilno reagirala će uvijek reći kako je bila primorana u takvoj situaciji na taj način reagirati i nikada neće priznati da je to zbog nasilnih filmova. Što više neka osoba gleda nasilne filmove, to će njeno nasilničko ponašanje biti veće. No, Bushman tvrdi kako se utjecaj razlikuje prema predispoziciji različitih osoba za nasilje. Za istraživanje o nasilju na američkoj televiziji potrošeni su milijuni dolara. Smatra se da gledanje nasilnih filmova izaziva gledatelje da imaju agresivnije ponašanje te da je veza između agresivnog ponašanja i nasilja u medijima čvrsta poput raka pluća i pušenja. Postoje primjeri priča koje potječu iz Velike Britanije: film *Paklena naranča* iz 1971. godine, koji je bio pun loših kritika zbog scena silovanja i ubojstva. Novine su pisale o tom filmu, a predstavnik laburista je smatrao da će taj film povećati broj maloljetničkog nasilja. Zbog tih scena koje su se u filmu podržavale, bilo je očigledno da će doći do većeg broja incidenata te podržavanje kontraverzne scene silovanja u kojoj je grupa tinejdžera silovalo turistkinju u Londonu. Mnogi su optužili ovaj film za svoja ponašanja. Stoga je režiser filma, Stanley Kubrick, zatražio povlačenje filma te je nakon njegove smrti 2000. godine ponovno pušten. Nakon 10 godina što je film bio pušten u javnost, nije se zabilježio niti jedan slučaj zločina. Tokom 30 godina, kritičari smatraju da su ljudi postali bezosjećajni jer danas izlazi veliki broj nasilnih filmova. Drugi primjer je film *Dječja igra 3*, u kojoj je u glavnoj ulozi lutka Chucky. Film povezuje s ubojstvom dvogodišnjaka, Jamesa Bulgera, od strane dvojice desetogodišnjaka 1993. godine, jer je u kući jednog od dječaka koji je ubio dvogodišnjaka, pronađena kazeta upravo tog filma. U filmu, u jednoj sceni, Chucky prosipava plavu boju po svojoj

žrtvi, a na tijelu James Bulgera je pronađena upravo plava boja. U oba primjera filma ispostavilo se da je na naknadno antisocijalno ponašanje, osim nasilja u medijima, utjecao i publicitet koji je izvještavao o oba filma. Gledatelji nasilnih filmova često imitiraju scene u kojima se osobe međusobno sukobljavaju. Muški gledatelji scena silovanja, gledaju s manje empatije i imaju popustljivije stavove prema silovateljima. Postoje čak i mnogi animirani filmovi koji kod djece bude agresivno ponašanje, a najviše ako se radi o ponovljenoj sceni agresivnosti. Joanna Kantor je provela istraživanja oko negativnih učinaka na djecu. Smatra kako scene utječu na djecu i na njihovu agresivnost te postoji mogućnost za razvijanjem njihovih psiholoških poremećaja u budućnosti. Preporuča se da djeca moraju gledati televiziju uz nadzor roditelja kako bi se spriječili negativni učinci. (Giles, 2011.) Može se zaključiti kako „bingeanje“ utječe na ljudsku psihu. Ukoliko osobe pretjerano gledaju neku seriju koja ima scene nasilja bilo koje vrste, postoji mogućnost da će osobe to početi primjenjivati u stvarnom životu. Ako uzmemo za primjer seriju *13 razloga zašto*, ona može utjecati na gledatelje te serije na način da postanu agresivci, da na samoubojstvo gledaju kao najbolje rješenje svih problema te da muški gledatelji na silovanje gledaju drugačije nego bi trebali, kao što je to bio slučaj u filmu *Paklena naranča*. Brojni psiholozi tvrde da filmovi i serije sa scenama nasilja gledatelje koji prekomjerno gledaju takve sadržaje, pretvaraju u agresivce te se smatra da takve filmove treba izbjegavati gledati, odnosno gledati u manjim količinama.

3. 13 razloga zašto

Američka tinejdžerska dramska *Netflix*ova serija, *13 razloga zašto*, je temeljena po istoimenom romanu Jaya Ashera koji je objavljen 2007. godine, a inspiraciju za roman dobio je nakon pokušaja samoubojstva njegova člana obitelji. Osoba je ispričala svoje iskustvo u kojem je samoubojstvo vidjela kao jedinu opciju za rješavanje problema što je dirnulo Ashera te je tako odlučio napisati roman u kojem bi istaknuo kako se mi ponašamo prema ljudima i kakve posljedice im možemo ostaviti. (Daily Times, 2019) Seriju je razvio Brian Yorkey, a producirali su ju *Kicked to the Curb Productions*, *July Moon Productions*, *Anonymus Content* i *Paramount Television*. Selena Gomez se smatra izvršnim producentom, jer je u seriji *13 razloga zašto* trebala glumiti Hannah Baker. Prva sezona serije *13 razloga zašto*, objavljena je 31. ožujka 2017. godine na Netflixu te su kritičari i publika dali pozitivne kritike, hvaleći samu temu serije, razvoj likova, glumu te emocionalnu težinu. Iako je sama uloga Dylana Minnette, zajedno s Katherine Langford koja je bila nominirana za najbolju glumicu, izrazito hvaljena, stručnjaci su se zbog njegovog prikaza pitanja seksualnog zlostavljanja, samoubojstva, zlostavljanja i silovanja zabrinuli za mentalno zdravlje gledatelja. Radnja prve sezone serije se „vrti“ oko samoubojstva srednjoškolke *Liberty Higha*: Hannah Baker, koja je prije svoje smrti ostavila 13 kazeta sa svojim razlozima o samoubojstvu. Clay Jensen, koji je bio zaljubljen u Hannah, preslušava njene kazete te nastoji shvatiti tko je odgovoran za njeno samoubojstvo. Hannah kroz svoje kazete prikazuje s kojim se sve problemima susrela te traume zbog kojih je počinila samoubojstvo. U drugoj sezoni Hannahina majka pokreće suđenje. Na suđenje dolaze svi oni koji su u Hannahinim snimkama, a to su: Justin Foley, Alex Standall, Jessica Davis, Courtney Crimsen, Tyler Down, Marcus Cole, Ryan Shaver, Zach Dempsey, Sheri Holland, Clay, Bryce Walker te čak i školski savjetnik Kevin Porter. Na kraju sezone, Tyler je proživio traume u školskom toaletu od strane nasilnika Montya te je pokušao pucati u školi, no Tony i Clay su ga uspjeli spriječiti u tome. U trećoj sezoni pojavljuje se Ani Acola, koja postaje novi glavni lik. Temelji se na tome kako je Bryce ubijen i tko je odgovoran. Clay je glavni osumnjičeni zbog njegovih prijašnjih prijatelja Bryceu, no na kraju se ispostavi da ipak nije on. U zadnjoj sezoni, Clay se bori s problemima svog mentalnog zdravlja, a svi srednjoškolci se približavaju diplomi te odlaze na intervju za fakultet. Justin završi u bolnici te se otkrije da je pozitivan na HIV. Na kraju serije umire na Clayevim rukama od meningitisa koji je uzrokovan AIDS-om. Kroz sve sezone serije isprepliću se mnogi društveni problemi koji su poznati za suvremenu mladež (samoubojstvo, droga, alkohol, zlostavljanje u školi i slično). U ožujku 2018. godine, *Netflix* upozorava na početku svake sezone svoje gledatelje o temama koje nisu za svakoga. Zbog velikog broja kritika, *Netflix* je 2019. godine morao montirati scenu samoubojstva. *Netflix* je drugu sezonu serije *13 razloga zašto* objavio 18. svibnja 2018. godine, no ona je poprimila poprilično negativne kritike. Zbog toga

je *Netflix* objavio video na kojoj su glumci serije *13 razloga zašto*, kako bi upozorio na teške teme serije te telefonske brojeve kao i njihovu *web* stranicu, na kojoj se mogu svi obratiti ukoliko se osobe susreću s nekim problemima, kao što su: depresija, tjeskoba te drugi problemi mentalnog zdravlja. Treća sezona je objavljena 23. kolovoza 2019. godine, a četvrta, ujedno i posljednja 5. lipnja 2020. godine. (13 reasons why wiki, 2015)

3.1. Problemi serije 13 razloga zašto

Problemi koji se pojavljuju u seriji te samim time i problemi današnjice su: samoubojstvo, samoozljeđivanje, silovanje, konzumiranje alkohola i droge, zlostavljanje, ratno nasilje, ubojstvo, imigracija, LGBT, mentalno zdravlje (depresija, tjeskoba), pobačaj, uznemiravanje. Samoubojstvo je najveći problem današnjice među mladima. Nažalost je česti slučaj. Istraživanje je pokazalo kako je broj samoubojstava među mladima (15-19 godine) u 2015. godini snažno porastao, broj slučajeva samoubojstava tinejdžera bio je 15 na 100 000 tinejdžera, gdje je najveći broj bio u Novom Zelandu. (Miholek, 2019.) Nakon gledanja serije *13 razloga zašto*, istraživanje je pokazalo kako se broj samoubojstava još više povećao. 19 dana nakon objavljivanja serije *13 razloga zašto*, broj samoubojstava povećao se za 19%, odnosno, do čak 1,5 milijuna pretraživanja više u odnosu na slučajeve prije izlaska serije. Povećao se i broj pretraživanja na *Googleu* „Kako počiniti samoubojstvo“ (42%), „kako se ubiti“ (14%) i „počiniti samoubojstvo“ (26%). Nakon toga je povećan i broj poziva na „Telefon za suicide“ za čak 19%. (American Medical Association, 2017) Cijela serija *13 razloga zašto* se temelji na samoubojstvu mlade tinejdžerice, Hannah Baker. Scena je privukla veliki broj kritika, za što se smatra krivom zbog povećanog broja samoubojstava. Scena je morala biti uklonjena. Osim Hannah, Alex je također pokušao počiniti samoubojstvo te je većinu serije bio na štakama. Samoozljeđivanje je povezano sa samoubojstvom. Scena u kojoj se Hannah samoozljeđuje je slikovito prikazana u seriji, stoga je ta ista scena uklonjena. Istraživanje je pokazalo kako je slučaj samoozljeđivanja u srednjoškolskoj dobi od 14 do 21% te je češći slučaj kod žena nego kod muškaraca. (Zaroljica, 2017) Mentalno zdravlje je usko povezano sa samoozljeđivanjem i samoubojstvom. Sve kreće od mentalnog zdravlja. Veliki broj ljudi koji su počinili samoubojstvo su imali problema s mentalnim zdravljem. U seriji je Hannah imala previše skupljenih problema, zlostavljanja i slično. Clay se na kraju serije susretao s problemima mentalnog zdravlja u kojoj je imao halucinacije, bolovao od depresije te tjeskobe. Osim njega, probleme s mentalnim zdravljem je imao i Tyler, koji je nakon zlostavljanja u školskom toaletu bio traumatiziran, zbog čega se bojava svakog dodira druge osobe. Zlostavljanje je također česti slučaj u osnovnim i srednjim školama, u kojima vršnjaci vrše nasilje ukoliko si slabiji ili po nečemu drugačiji od ostalih. Zlostavljanje jako utječe kasnije na mentalno zdravlje. Tyler je u seriji nakon tog slučaja uzeo pušku i pokušao pucati u školi, u čemu ga je Clay uspio spriječiti. Taj slučaj se usporedio sa stvarnim događajem u kojem je snimanje serije moralo biti otkazano zbog pucnjave u srednjoj školi, *Marjory Stoneman Douglas*, u *Parklandu* na Floridi, o kojoj su glumci na *twitteru* morali progovoriti: „*#NijedanViše. Probuditi se pred još jednom ovakvom tragedijom slama mi srce. Škole ne bi trebale biti ratne zone. Amerika se mora sabrati. Naši državni dužnosnici trebaju preuzeti odgovornost za to što nisu zaštitili SVE u Americi odgovarajućim zakonima o reformi oružja. Dovoljno. #GunControlNow*“ rekao je Tommy Dorfman. (Hollywood Reporter, 2018)

Krajnja točka da Hannah okonča svoj život bilo je silovanje. Silovanje je traumatično i najteže iskustvo svih žena. Istraživanje je pokazalo kako je broj slučajeva silovanja porastao za 131,7% u 2020. godini. (Večernji list, 2020) Također postoji pokret *#MeToo* koji služi za sprječavanje seksualnog zlostavljanja, gdje ljudi dijele svoja iskustva seksualnog zlostavljanja. Sličan pokret se pojavio i u seriji, čija je glavna predstavnica pokreta bila Jessica koju je silovao Bryce. Kasnije Tyler odluči reći svoje iskustvo sa seksualnim zlostavljanjem od strane Montya u školskom toaletu. Bryce je bio glavni silovatelj koji je silovao Hannah, Jessicu i još mnogo žena. Njegova cura, Chloe, ostaje trudna te nakon ovakvog saznanja odluči pobačiti. Pobačaj je uvijek glavno pitanje „Za ili Protiv“. U gradu Zagrebu se svake godine organizira „Hod za život“ u kojem sudjeluje veliki broj ljudi koji su protiv pobačaja. Problem konzumiranja droge i alkohola je čest slučaj mladih koji spas svih problema vide u alkoholu ili drogi. U seriji, Justin je osoba ovisna o drogama zbog problema u obitelji. Često je bio predoziran u seriji, sve dok ga Clayevi roditelji nisu posvojili. Alkohol je česta pojava u seriji gdje su se organizirali razni tulumu te je alkohol bio kao lijek od problema. Postojale su neke kritike upravo i na tu temu, jer smatraju da prikazuju alkohol i drogu kao lijek za sve probleme. Pojavljivale su se i scene u kojima su bili homoseksualci. Tony je imao dečka što se i prikazivalo, na kraju treće sezone doznajemo i da je Alex zapravo homoseksualac te ulazi u vezu s muškarcem. Monty koji je prikriiveni homoseksualac, pretuče Winstona koji pokazuje svoju seksualnost. Nažalost, živimo u dobu gdje se LGBT zajednica ne podržava te se stoga najčešće prikriva. No, ima i onih koji to javno pokazuju te postoji i organiziranje *Gay pride* gdje padaju brojne uvrede i stereotipi. Tu se pojavio i problem stereotipa imigracije u kojem je Bryceov tata prijavio Tonyeve roditelje *I.C.E-u* te su stoga bili deportirani. Nažalost, česti je slučaj neprihvatanja imigranata te vršenje stereotipa nad njima, iako su došli samo zbog boljeg poslovnog uspjeha.

3.2. Kritika serije „13 razloga zašto“

Seriya je izazvala zabrinutost javnosti oko samoubojstava onih osoba koje imaju suicidalne misli. Osjetljivi sadržaji serije, poput: samoozljeđivanja, samoubojstva tinejdžera, maltretiranja i silovanja je izazvalo kritike. Medicinski stručnjaci i istraživači smatraju da je serija prekršila etički kodeks po pitanju prikazivanja samoubojstva u medijima te bi mogla štetno utjecati na srednjoškolce i ranjive osobe. Znanstvenici su proučavali utjecaj medija na samoubojstvo desetljećima prije objavljivanja serije. Smatra se da fikcija može imati manji učinak na suicidalne misli u odnosu na psihološke čimbenike rizika za samoubojstvo. (blog.ise.ac, 2018) Jedna majka smatra da je serija *13 razloga zašto* odgovorna za smrt njezine kćeri. Nakon pogledane serije, njena kćer je ostavila listu s razlozima zašto želi umrijeti. Smatra kako bi se serija trebala ukinuti kako ne bi došlo do novih samoubojstava te je njeno mišljenje da serija sa sigurnošću potiče samoubojstvo. (Index.hr, 2019) Najčešći razlog kritike je scena samoubojstva, zbog koje su se mnogi roditelji žalili. Osim samoubojstva, roditelji su se žalili i na scenu silovanja za koju smatraju da je preteška za gledati jer bi svaka osoba mogla suosjećati s Tylerom u trenutku kada ga njegovi vršnjaci seksualno zlostavljaju u školskom toaletu te da bi općenito mogla loše utjecati na mladu osobu. Iako je serija na udaru loših kritika da potiče samoubojstvo, postoji nekoliko i pozitivnih kritika. Jedan otac dviju kćerki, smatra da se serija mora pogledati i da po njegovom mišljenju serija ne potiče samoubojstvo (Index.hr, 2018) Nekoliko zdravstvenih djelatnika, zagovornika i edukatora su izrazili veliku zabrinutost oko serije. Smatraju da serija potiče samoozljeđivanje i samoubojstvo mladih. Smatraju da se serijom cilja na mladu ranjivu publiku, da nema dovoljno osiguranih resursa na kraju svake epizode. Dok s druge strane, sam autor knjige *13 razloga zašto*, Jay Asher, po kojoj je napravljena serija, u jednom intervjuu je rekao kako bi nas to trebalo potaknuti da to ne učinimo te da razgovaramo o problemima i da nije dobro „zažmiriti“ na tu temu koja je učestala među mladima. *Te se stvari događaju, a poštovati ljude kojima se događaju bilo je pogrešno suzdržavati se. Treba biti neugodno čitati ili gledati. Ako nije, a mi se povučemo, činilo se da će priča samo pridonijeti tom problemu neistinitog rješavanja tih stvari. Već smo dobri u izbjegavanju neugodnih tema, a to se mora promijeniti.* Jay Asher (motifloyalty) Stručnjaci za mentalno zdravlje šire informacije o depresiji, samoubojstvima tinejdžera te o mladima koji trenutno preživljavaju traumatične događaje kako bi educirali osobe koje su u situacijama kao Hannah Baker. Serija je povećala broj pretraživanja na *Googleu* u kojem je 26% više ljudi pretraživalo „kako počinuti samoubojstvo“, 9% „kako se ubiti“ te 18% „počinuti samoubojstvo“ u Sjedinjenim Državama. Nakon prve epizode, došlo je odmah do skoka u pozivima na SMS liniji

za krizne situacije, a u ostatku serije se smanjio broj poziva. Upravitelj škole *Palm Beach* na Floridi, rekao je kako su neki od učenika te škole pokazali svoje rizično ponašanje zbog serije *13 razloga zašto* te je zabilježen povećani broj suicidalnog ponašanja te samoozljeđivanja učenika. Krajem travnja, 2017. godine, *HeadSpace* (australska služba za mentalno zdravlje mladih od 12 do 25 godina) je upozorila na povećani broj poziva nakon što je serija objavljena. Nakon toga, *Netflix* je postavio kratki isječak u kojem je u svakoj epizodi bio drugi glumac koji bi govorio o obraćanju za pomoć ukoliko imate problema s mentalnim zdravljem.

S obzirom da serija ima eksplicitnu radnju te je na Novom Zelandu dokazani najveći broj samoubojstava, odlučili su da osobe od 18 i više godina mogu gledati sami seriju, a ispod 18 godina moraju gledati pod nadzorom roditelja. Nacionalna udruga školskih psihologa (NASP) je u travnju 2017. godine izjavila kako svako prikazivanje smrti mogu osobe koje imaju problema s mentalnim zdravljem dovesti do samoubojstva *Istraživanja pokazuju da izloženost samoubojstvu druge osobe, ili slikovitim ili senzacionalističkim prikazima smrti, može biti jedan od mnogi čimbenici rizika koje mladi koji se bore s mentalnim zdravstvenim stanjima navode kao razlog za razmišljanje ili pokušaj samoubojstva.* (CNN, 2017) Nakon toga NASP je školskim stručnjacima za mentalno zdravlje diljem zemlje poslao pismo o problemu ove serije. SCCAP (Društvo za kliničku dječju i adolescentnu psihologiju Sjedinjenih Američkih Država) je odgovorilo na pismo, izjavom u kojoj kažu da je doista moguće da serija navede ranjivu omladinu na samoozljeđivanje. Smatrali su da su u seriji prikazali stručnjake za mentalno zdravlje kao nešto što mladima koji su doživjeli traumu ili htjeli počinuti samoubojstvo, nije od koristi. SCCAP je tražilo da *Netflix* mora dodati znak za mentalno zdravlje te da probleme, poput suicidalne misli i depresije, mogu izliječiti stručnjaci za mentalno zdravlje te ih navodilo da se u slučaju tih problema obrate njima. Savjetnik na obiteljskom institutu na Sveučilištu *Northwestern*, Eric Beeson, tvrdi kako ne vjeruje da bi jedna serija nekoga navela da počini na samoubojstvo. Posebno je kritizirana zadnja epizoda prve sezone, koja detaljno prikazuje kako se Hannah samoozljeđuje te vrši samoubojstvo. U svoju obranu oko kontroverzi oko serije, Selena Gomez, koja je izvršna producentica izjavila je za *Associated Press* da nije lako razgovarati o samoubojstvu, no vrlo je zadovoljna kako im ide s tim. *"Ostali smo vjerni knjizi i to je ono što je autor Jay Asher u početku stvorio, bila je prekrasna tragična, komplicirana, ali napeta priča. I mislim da je to ono što smo željeli učiniti, Htjeli smo to učiniti pravednim i, da, reakcija će doći bez obzira na sve. Nije lako razgovarati o tome, ali vrlo sam sretna s tim kako ide i oduševljena sam i vrlo ponosna zbog toga."* (abc news, 2017) Školski savjetnik u *Minneapolis*, Alex Moen, smatra da radnja serije označava fantaziju u kojoj osoba koja želi počinuti samoubojstvo ima u glavi da nakon toga mogu komunicirati i dalje sa svojim voljenima, a na njima je da shvate vašu dubinu boli i ono kroz šta ste prolazili. Drugi savjetnici smatraju opasnim i pogrešnim Hannahin pokušaj da dopre do g. Portera, jer prikazuje njene

znakove suicidalnih ideja, prikazuje kako se napad na policiju i njezin seksualni odnos ne može prijaviti. Porterovo ponašanje u seriji je neetično i moguće nezakonito jer ide dalje od toga da je neučinkovit ili neupućen, što govore školski savjetnici u popularnoj kulturi. Savjetnica Slateu smatra da savjetnici nisu policija i na njima nije da istražuju, to radi policija. Kanadska udruga za mentalno zdravlje (CMHA) je u svibnju 2017. godine, zajedno sa Centrom za prevenciju samoubojstava (CASP) također objavila zabrinutost da bi neki sadržaji mogli uznemiriti posebno mlađe gledatelje te glamorizirati samoubojstvo. CASP i CMHA su zbog podizanja svijesti pohvalili seriju podižući svijest o „zdravstvenom problemu koji se može spriječiti“ te su dodali da se treba „podići svijest na odgovoran i siguran način“. Prema CASP-u i CMHA, uključuje načine prikaza samoubojstva koji mogu prouzročiti štetu: pojednostavljenje samoubojstva na način da je samozlostavljanje uzrok, način da samoubojstvo prikažu u obliku holivudske radnje, odnosno da samoubojstvo učine romantičnim načinom prikazivanja samoubojstva mladih osoba kao štetnima te način prikazivanja samoubojstva u obliku promicanja lekcija. (CMHA, 2017) Istraživanje koje je objavljeno u *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* je pokazalo da je u dobi između 10 do 17 godina, 2019. godine, broj samoubojstava porastao za 28,9%, odmah nakon izlaska serije. (Bridge,2020.) Nakon mnogobrojnih kritika publike te stručnjaka na sceni gdje se Hannah samoozljeđuje te vrši samoubojstvo u kadi, 2019. godine, Američka zaklada za sprječavanje samoubojstva zajedno s kreatorima serije, donijeli su odluku da se izreže ta scena iz serije. (Index.hr, 2019) Oglasio se i jedan od kreatora serije, Brian Yorkey, za portal *The Hollywood reporter* koji smatra da je ova odluka u potpunosti ispravna te da će to smanjiti broj samoubojstava. *Ni jedna jedina scena nije važnija od same serije te poruke koju ona prenosi. Smatramo da će ova promjena pomoći te će pozitivno utjecati na one najranjivije skupine gledatelja serije, posebice mlade.*(Hollywood Reporter, 2019)

4. Analiza Sadržaja

4.1. Metodologija istraživanja

Ispitano je koliko ima objavljenih tekstova na stranim medijima koji govore o seriji *13 razloga zašto* te o njenom poticanju samoubojstva. Odabrani su strani mediji s obzirom da se u Hrvatskoj jako malo piše o toj temi, dok u stranim medijima ima veći broj objavljenih tekstova na tu temu. Ispitalo se u vremenskom intervalu od 2017. do 2022. godine. Dakle, od početka prikazivanja serije pa sve do danas, bez obzira što je serija završena 2019. godine, ipak u nekim medijima se i dan danas piše o toj temi. Istraživani mediji su THR, CBS, Guardian i BBC iz razloga što su to mediji koji imaju najviše objava o seriji te njenim kontraverzama. Kada se pretražuje poticanje samoubojstva serije, najviše se prikazuju objave upravo ovih navedenih medija. Postavljene su sljedeće hipoteze:

Hipoteza 1: Medij THR ima najveći broj objava na temu poticanja samoubojstva serije

Hipoteza 2: Tekstovi svakog portala su većinom pisani u kratkoj formi

Hipoteza 3: Na svakom mediju je većinom postavljeno 3 ili više izvora

Na tablici 5 nalaze se kategorije objava prema kojima se vršila Analiza sadržaja

Tablica 1. Kategorije objava

1. Veličina
2. Autori
3. Izvori
4. Povezanost naslova i teksta
5. Grafička oprema
6. Slikovni prilog
7. Povezanost slikovnog priloga i teksta
8. Sadržaj fotografije uz tekst

4.2. Ukupni broj objava na temu samoubojstva

Prema tablici 2 možemo primijetiti kolika je zastupljenost tekstova na temu poticanja samoubojstva serije *13 razloga zašto*. Upravo taj podatak potvrđuje ranije postavljenu hipotezu. Možemo zaključiti kako THR ima 45 objava na tu temu što znači da ima najveći broj objava s

obzirom na ostale medije, slijedi ga CBS news sa svojih 39 objava, Guardian ima 13 objava što je manji broj u odnosu na prethodna dva medija te BBC sa svojih 9 objava nosi najmanji broj objava u medijima u vremenskog intervalu od 2017. do 2022. godine.

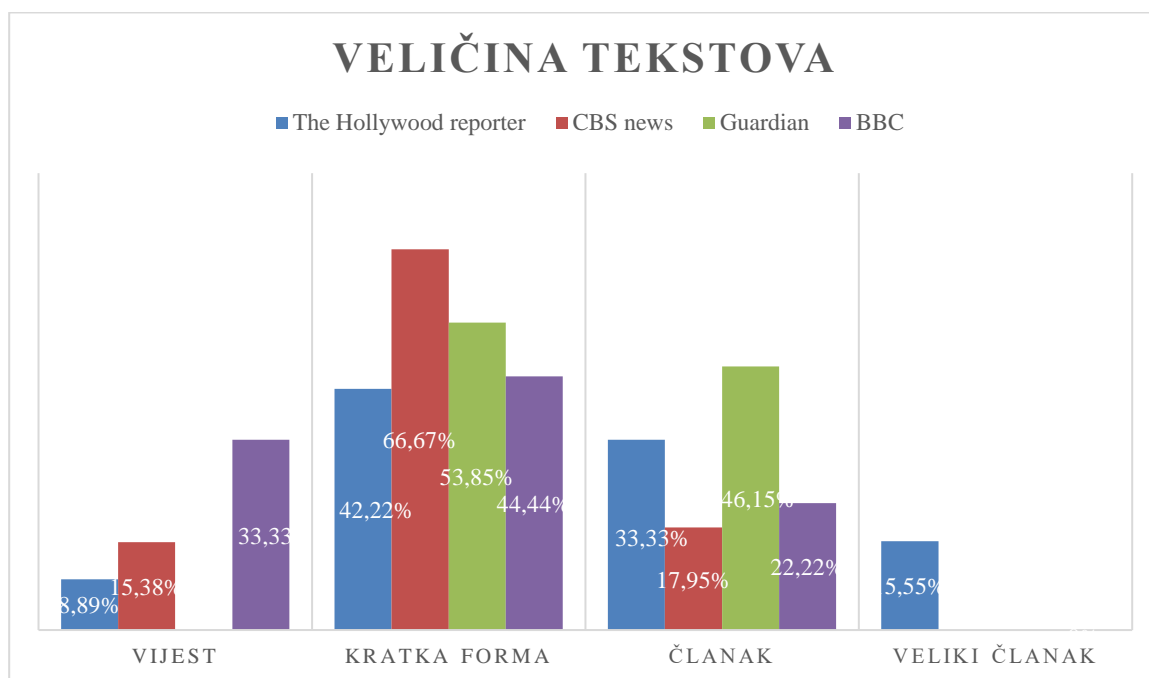
Tablica 2. Ukupni broj objava na temu samoubojstva

Medji	Vremenski period (2017.-2022.)
The Hollywood Reporter	45
CBS	39
Guardian	13
BBC	9

4.3. Veličina tekstova objava

Na grafu 1. nalaze se podaci kategorije veličine naslove koje su svrstane u potkategorije vijest, kratka forma, članak i veliki članak. Vijest prikazuje tekstove koji imaju najviše 10 redaka napisanog tekst, kratka forma prikazuje tekstove koji imaju manje od kartice teksta, članak prikazuje tekstove koji imaju jednu do dvije kartice teksta te veliki članak koji prikazuje tekstove veličine dvije do četiri kartice teksta. Prema grafu možemo primijetiti kako se u svim medijima većinom piše veličinom kratke forme čija zastupljenost u THR-u je 42,2%, u CBS news 66,67%, u Guardianu 53,85% te u BBC-u 44,44% dok se u velikoj formi pisalo jedino u mediju THR i to 5,55%. Veličina vijesti se najviše koristila u BBC-u sa 33,33% zastupljenosti, THR je veličinu vijesti koristio manje u odnosu na BBC što znači da je u THR-u zastupljenost vijesti 8,89% te CBS news sa svojom najmanjom zastupljenosti od 15,38% dok Guardian nema uopće tekstove u obliku vijesti. Guardian u objavljivanju članaka ima 46,15% što je najveći broj članaka u odnosu na ostale medije, slijedi ga THR sa svojih 33,33%, BBC ima manje objava u odnosu na THR I Guardian što znači da je njegova zastupljenost u pisanju članaka 22,22%, a CBS news ima najmanje objava pisanih oblikom članka što znači 17,95% zastupljenosti u odnosu na ostale medije.

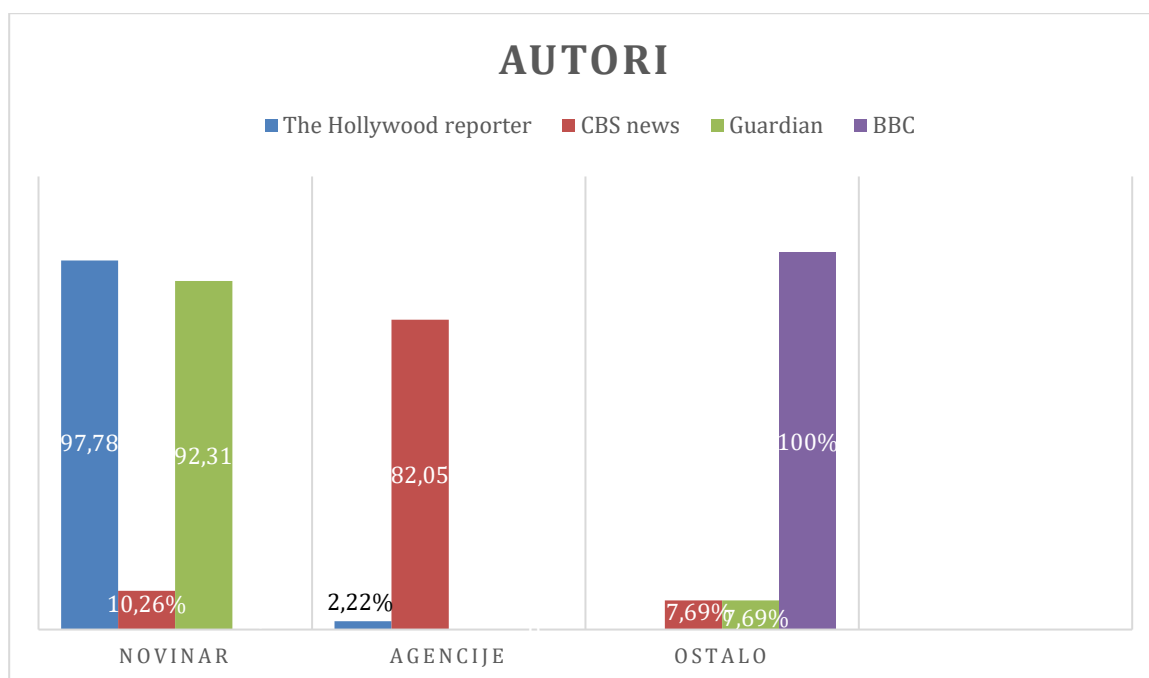
Graf 1. Veličina tekstova objava

4.4. Autori

Na grafu 2 nalaze se podaci kategorije Autora koja je podijeljena na potkategorije Novinar, agencije i ostalo. Na THR-u je tekstove pisalo čak 97,78% novinara što čini najvećim brojem u odnosu na ostale medije. Slijedi ga Guardian sa svojih 92,31% novinara. CBS news ima 10,26% tekstova koje su napisali novinari, ali zbog toga ima 82,05% tekstova koje su pisale agencije. THR ima 2,22% učestalosti tekstova koje su pisale agencije, dok u ostalim medijima nema slučajeva autora agencije. BBC nema prikazanih autora u svojim tekstovima, a CBS i Guardian dijele podjednaki broj 7,69% zastupljenosti autora potpisanih sa inicijalima.

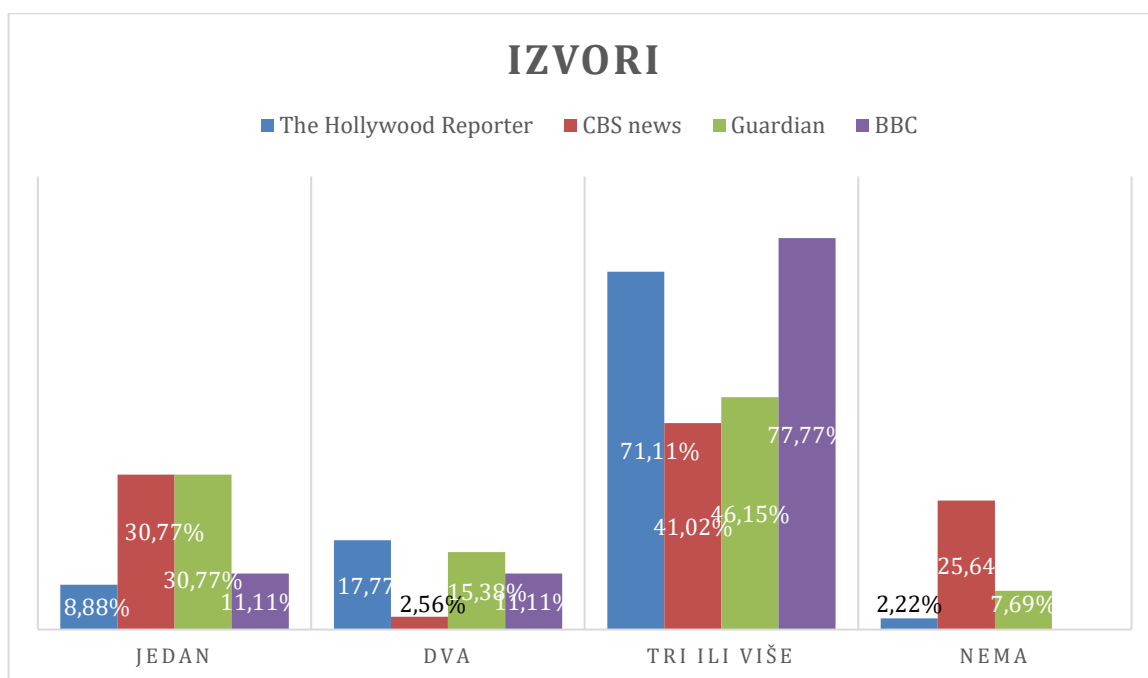
Graf 2: Autori objava

4.5. Izvori

Kategorija izvori podijeljeni su po potkategorijama koje su poredane po brojevima jedan, dva, tri ili više i bez izvora. Najveća zastupljenost izvora je na portalu BBC koja ima 77,77% tri ili čak više izvora, slijedi ga THR sa svojih 71,11% zastupljenosti sa tri ili više izvora. U manjim slučajevima sa tri ili više izvora ima Guardian sa svojih 46,15% zastupljenosti, dok CBS news ima najmanju zastupljenost tri ili više izvora sa svojih 41,02%. Međutim, svi portali imaju najveću zastupljenost sa tri ili više izvora. Učestalost jednog izvora na THR-u je 8,88%, CBS news i Guardian koriste jednaki broj učestalosti sa svojih 30,77%, a BBC ima 11,11% učestalosti jednog izvora. Najmanju učestalost dvaju izvora ima CBS news sa svojih 2,56% učestalosti dvaju izvora. THR u odnosu na ostale medije ima češći slučaj dvaju izvora što iznosi 17,77% učestalosti dvaju izvora, slijedi ga Guardian sa svojih 15,38% učestalosti dvaju izvora. Učestalost dvaju izvora u BBC-u iznosi 11,11%. U THR-u slučaj objava bez izbora je vrlo rijedak, što znači da učestalost bez izvora na THR-u je 2,22% kao u i Guardianu sa njegovih 7,69% učestalosti, CBS-u news je malo češći slučaj učestalosti koji iznosi 25,64% dok BBC nema tekstova koji nemaju izvora.

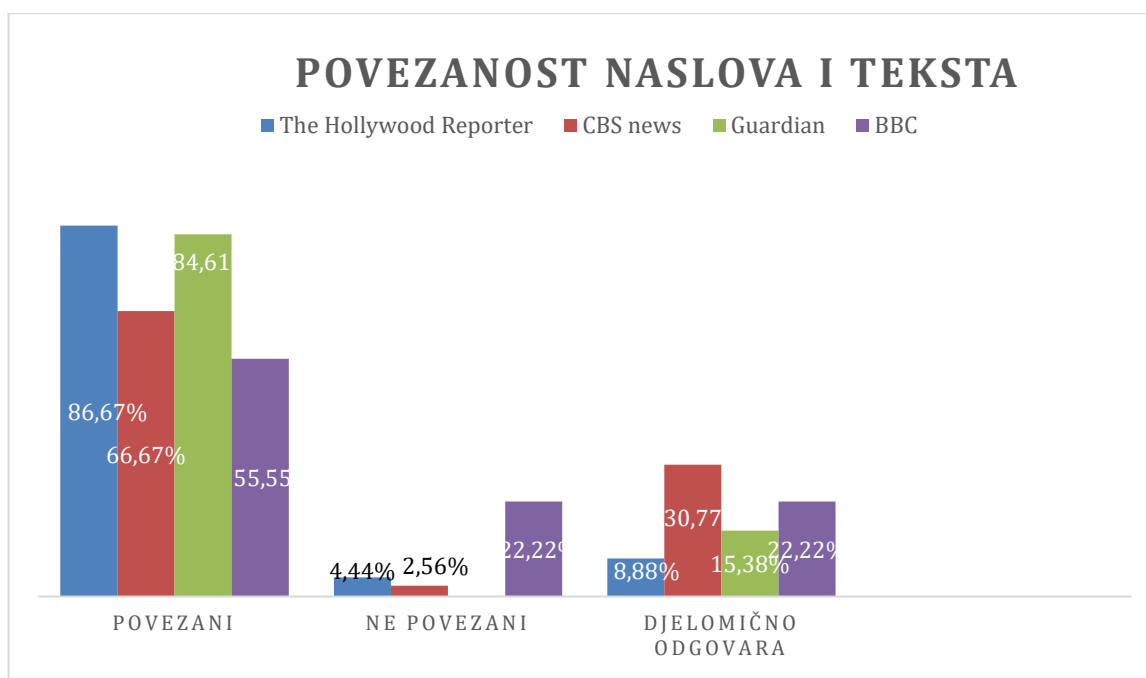
Graf 3: Broj izvora na portalima

4.6. Povezanost naslova i teksta

Kategorija povezanosti naslova i teksta podijeljena je na potkategorije „Povezani“, „Nepovezan“ i „Djelomično odgovara“. „Povezani“ pokazuje kako naslov teksta u potpunosti odgovara tekstu, „Nepovezani“ govori kako naslov ne odgovara tekstu, a „djelomično odgovara“ govori kako se naslov djelomično slaže s tekстом. Većinom su naslovi iz svih portala povezani s tekstovima, a najviše THR sa svojih 86,67% učestalosti povezanosti, slijedi ga Guardian sa svojih 84,61% učestalosti povezanosti s tekstom. CBS news ima 66,67% učestalosti povezanosti iz teksta, a BBC-ovi tekstovi su 55,55% povezani s tekstom. Nepovezanost naslova s tekstom je rijetkost, a ponajviše CBS news sa svojim 2,56% nepovezanosti naslova s tekstom, slijedi ga THR sa svojim 4,44% nepovezanosti naslova s tekstom, BBC je učestaliji sa svojih 22,22% nepovezanosti s tekstom, a Guardian nema slučaja nepovezanosti naslova s tekstom. THR 8,88% ima slučaj djelomičnog odgovaranja naslova s tekstom, Guardian 15,38%, BBC 22,22%, a CBS news 30,77% učestalosti djelomičnog povezivanja naslova s tekstom.

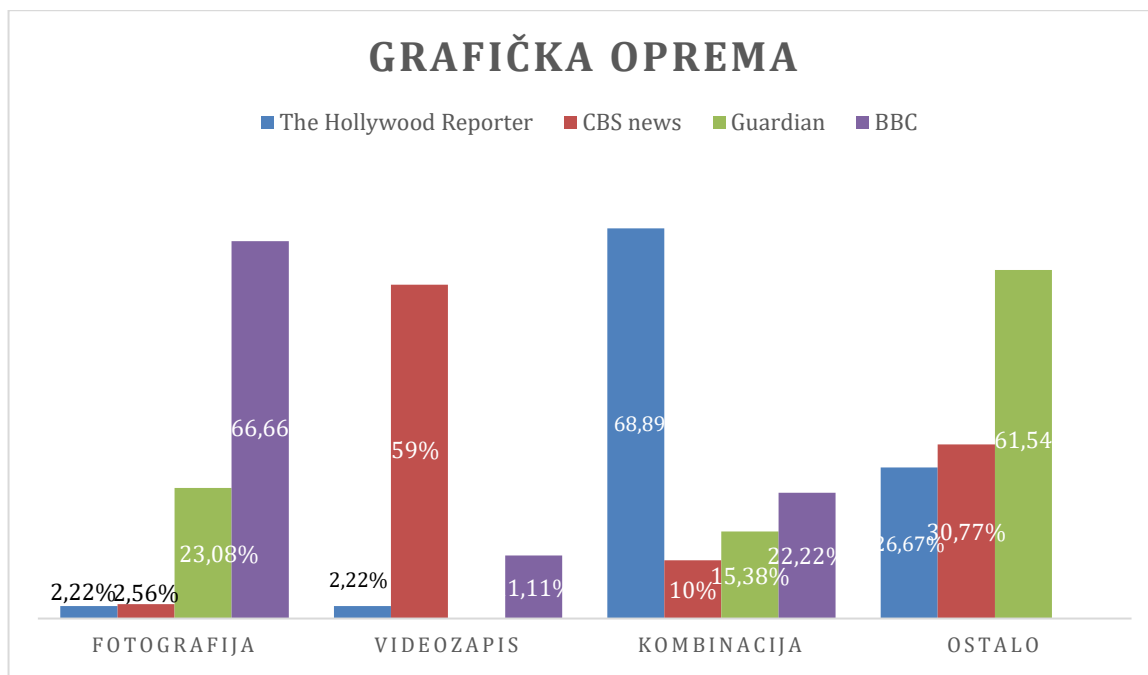
Graf 4: Povezanost naslova i teksta

4.7. Grafička oprema

Kategorija grafička oprema podijeljena je na potkategorije fotografija, videozapis, kombinacija i ostalo. Kombinacije su bile uglavnom kombinacije videozapisa i fotografija te kombinacija fotografija i zvuka. Pod ostalo spada zvuk koji je bio učestali u THR-u sa svojih 26,67% zastupljenosti potkategorije ostalo te tekstovi koji nisu imali grafičke opreme. Graf 5 nam pokazuje kako je BBC imao najviše fotografijama u svojim tekstovima što iznosi 66,66% učestalosti grafičkih priloga. U Guardianu se pojavljivao često slučaj u kojemu nije bilo grafičkih priloga čiji broj 61,54% učestalosti spada pod „ostalo“, a njegova zastupljenost fotografija iznosi 23,08%, a slijedio ga je i CBS news sa svojih 30,77% što je manji broj učestalosti u odnosu na BBC. CBS news ima vrlo mali broj fotografija čija zastupljenost iznosi 2,56%, ali ima veliku zastupljenost videozapisa što znači da 59% grafičke opreme u CBS news čine upravo videozapisi. THR ima užasno malo fotografija i videozapisa u tekstovima, što znači da zastupljenost fotografija i videozapisa u THR-u čini podjednaki broj 2,22%, ali se često pojavljuje slučaj kombinacije fotografija i videozapisa, videozapisa i zvuka te čak zvuka, videozapisa i fotografijama što znači da zastupljenost kombinacije grafičke opreme u THR-u iznosi 68,89%. CBS u odnosu na ostale medije čini najmanji broj kombinacije grafičkih priloga, što znači da je kombinacija zastupljena u CBS-u samo 10%. Kombinacija grafičkih priloga u Guardianu je iznosila 15,38% zastupljenosti, a BBC 22,22%.

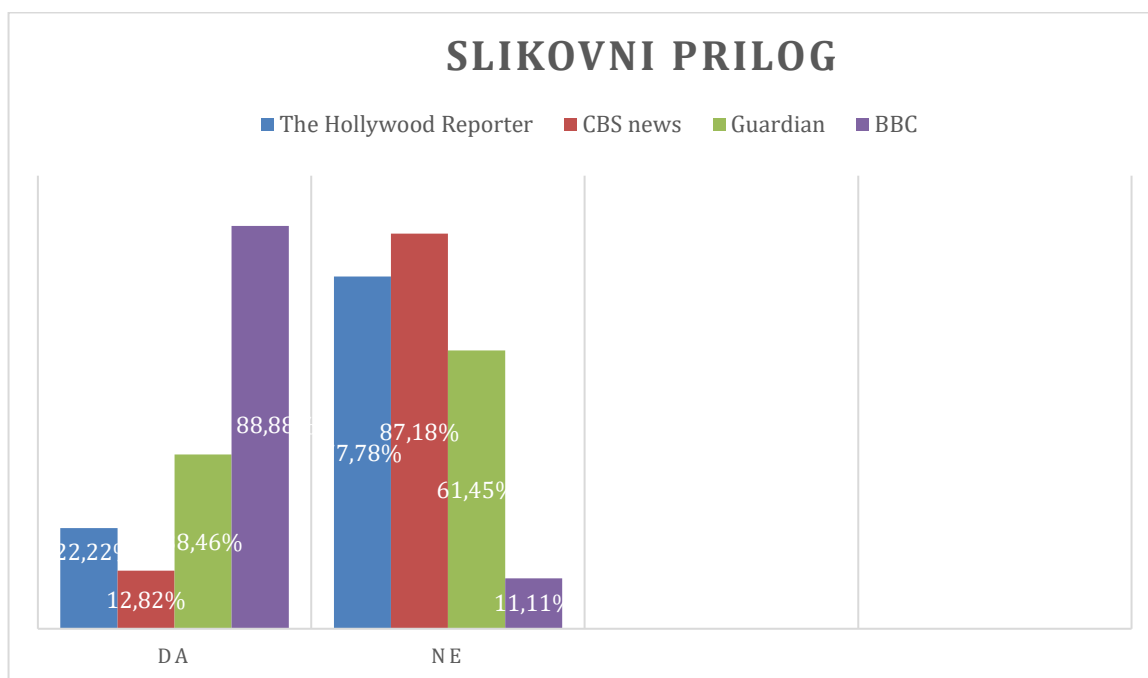
Graf 5. Broj grafičke opreme

4.8. Slikovni prilog

Kategorija slikovnog priloga odnosi se na to ima li slikovnog priloga u tekstu ili nema. Stoga je ova kategorija podijeljena na samo dvije potkategorije da i ne. Većinom slučajeva nema slikovnog priloga osim u BBC-u čiji tekstovi imaju veliki broj slikovnih priloga. Što znači da je njegova učestalost slikovnih priloga 88,88% te 11,11% učestalosti da nema slikovnog priloga. THR 77,78% nema slikovnog prilika dok manjinskim slučajem ima 22,22%. CBS news je medij u kojem je najveći slučaj učestalosti bez priloga čak 87,18%, a samo 12,82% s priložima što je najmanji broj u odnosu na ostale medije. U Guardianu je učestalo 61,45% bez priloga dok je 8,46% učestalost sa slikovnim priložima.

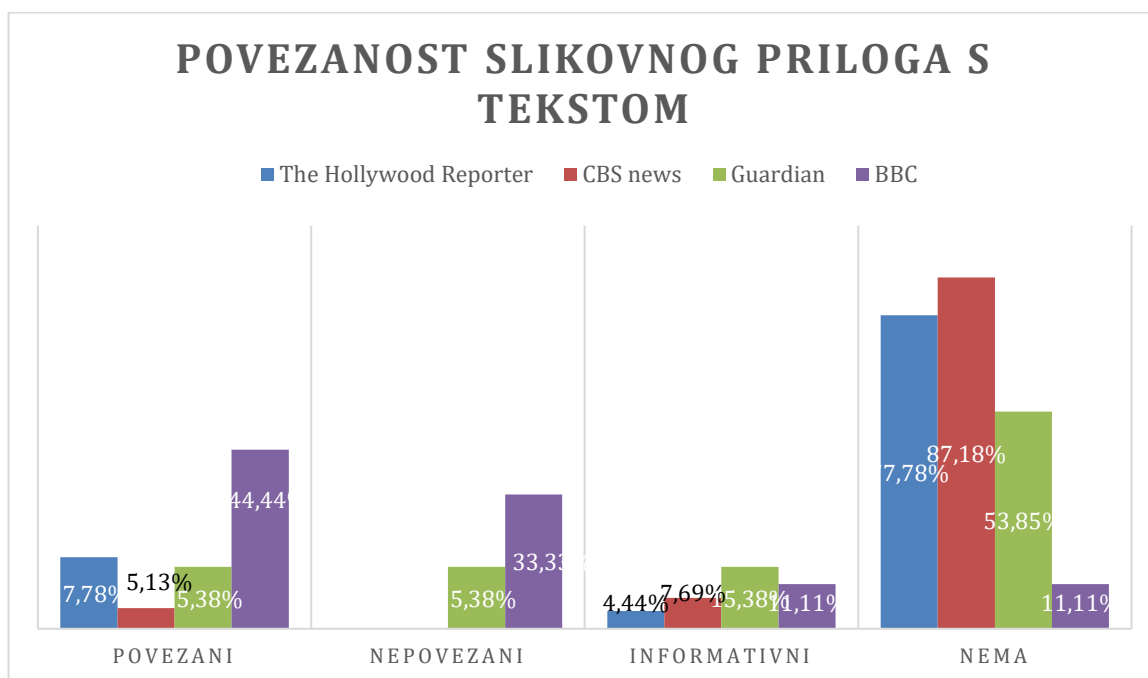
Graf 6. Broj slikovnog priloga

4.9. Povezanost slikovnog priloga s tekстом

Prema grafu 7 koji govori koji mediji imaju slikovne priloge, a koji ne, istražili smo koliko su postojeći prilogi povezani s tekstem. Stoga smo ovu kategoriju podijelili na potkategorije: Povezani, nepovezani, informativni i nema. Većinom slikovnih priloga u svim medijima je povezano s tekstem, najviše BBC sa svojih 44,44% učestalosti povezanosti slikovnog priloga s tekstem te ima 33,33% ne povezanih priloga s tekstem i 11,11% informativne (neutralne) povezanosti s tekstem. Objavljeni tekstovi u CBS-u news koji imaju slikovni prilog iznose 7,69% učestalost neutralne povezanosti s tekstem i 5,13% učestalosti povezanosti slikovnog priloga s tekstem. Tekstovi Guardian iznose podjednaki broj. Dakle, 5,38% učestalosti povezanog, nepovezanog, i informativnog povezanosti s tekstem. Može se još zaključiti kako samo Guardian i BBC imaju slučaj nepovezanosti priloga s tekstem, dok kod drugih medija to nije slučaj.

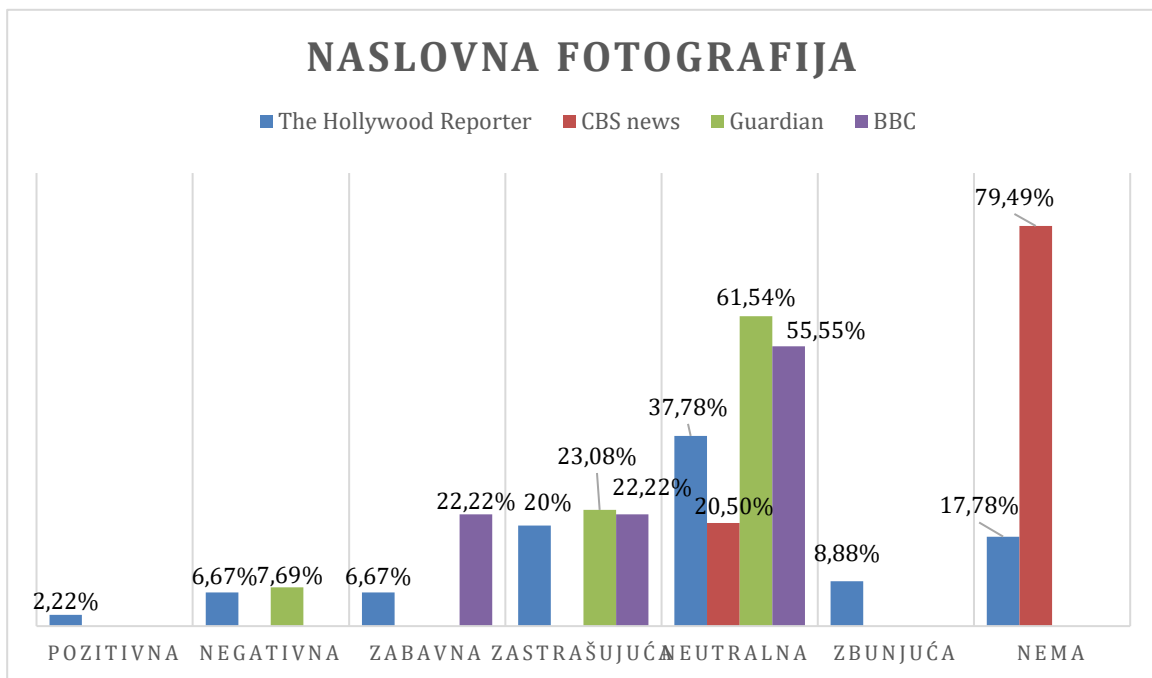
Graf 7. Povezanost slikovnog priloga s tekstem

4.10. Naslovna fotografija

Kategorija naslovne fotografije se dijeli na potkategorije: Pozitivna, negativna, zabavna, zastrašujuća, neutralna, zbunjujuća te bez naslovne fotografije koje su podijeljene u obliku ocjene. Vrlo mali broj je pozitivnih naslovnih fotografija. Postoji takav slučaj samo u THR što bi iznosilo 2,22% pozitivnih fotografija. Također samo Guardian ima 8,88% zbunjujuće dok ostali mediji nemaju zbunjujućih slučajeva. THR ima 6,67% slučajeva negativnih naslovnih fotografija, dok Guardian ima 7,69%, a ostali mediji nemaju slučaj negativnih fotografija. Guardian ima 23,08% učestalosti zastrašujućih naslovnih fotografija, slijedi ga BBC sa 22,22% učestalosti zastrašujućih naslovnih fotografija, THR ima 20% učestalosti zastrašujućih naslovnih fotografija, a CBS news nema slučajeva zastrašujućih naslovnih fotografija. Većinom slučajeva na svim portalima su neutralne naslovne fotografije. Stoga Guardian ima 61,54% učestalosti neutralne naslovne fotografije, slijedi ga BBC sa 55,55% učestalosti, nešto manji broj ima THR sa svojih 37,78% učestalosti neutralne naslovne fotografije, a najmanji broj iznosi CBS news sa svojih 20,50% učestalosti neutralne naslovne fotografije. U CBS news je slučaj čak 79,49% bez naslovne fotografije te u THR 17,78%.

Graf 8. Naslovna fotografija

5. Zaključak

Prema ovom završnom radu može se zaključiti kako serija *13 razloga zašto* nije serija koju bi pogledala svaka osoba, a pogotovo osoba s problemima mentalnog zdravlja kojima bi serija služila kao poticaj samoubojstva. Kao *Netflixova* serija, potaknula je brojne gledatelje na *bingeanje*. Serija je vrlo napetog sadržaja, kao i sam kraj svake epizode koji navuče osobu da nastavlja dalje gledati epizode za epizodama. Prema analizi sadržaja se može zaključiti kako svaki portal ima drugačiji stil pisanja, a svaki napisani tekst o seriji ima različite elemente. Strani mediji imaju mnoge objave koje se tiču teme poticanja samoubojstva kao i veliki broj grafičke opreme uz pomoć koje možemo lakše shvatiti svrhu teksta. Imaju veći broj prikazanih videozapisa u kojem glumci govore o seriji i problemima koji su nastali. Većina tekstova je napisana u kraćoj formi. što znači da ima veliki broj objava kraćih tekstova koji ukratko objašnjavaju temu što nam naravno ima i smisla. Kroz analizu sadržaja moj cilj je bio istražiti broj tekstova na temu poticanja samoubojstva i broj elemenata tekstova. Osim analize sadržaja, istražila sam i neke kritike gledatelja, glumaca, producenata te mnogih psihologa koji ukazuju na ozbiljnost problema serije s kojima ste se mogli upoznati. Kasnija istraživanja bi mogla sadržavati iskustva gledatelja serija i kako oni gledaju na kontraverznu scenu serije.

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Lorena Motik (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada pod naslovom

Problem nekvalitetne serije "13 razloga zašto" i njihov utjecaj na osobe mlade životne dobi (upisati naslov) te da u navedenom radu ništa na neodobovoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Studentica:

(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Lorena Motik (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasna s javnom objavom završnog rada pod naslovom

Problem nekvalitetne serije "13 razloga zašto" i njihov utjecaj na osobe mlade životne dobi (upisati naslov) čiji sam autorica.

Studentica:

(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

6. Literatura

Knjige:

- [1] Jenner, M. 2018. Netflix and the Re-invention of Television, Palgrave Macmillan. Cambridge.
- [2] Fiske, J. 1987. Television Culture. Routledge. New York
- [3] Giles, D. 2011. Psihologija medija. Beograd

Doktorski, magistarski i diplomski radovi:

- [4] Grubišin, F. 2022. Maratonsko gledanje serija i kulturni kapital zadarskih i zagrebačkih studenata i studentica. Rezultati kvantitativnog istraživanja. Diplomski rad. Sveučilište u Zadru. Zadar
- [5] Tomac, L. 2020. Internet streaming servisi. Završni rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb
- [6] Huf, D. 2019. Neke značajke i korelati binge-watchinga / maratonskog gledanja kod hrvatskih studenata. Diplomski rad. Sveučilište u Zadru. Zadar.
- [7] Deliće, R. 2021. Binge-watching fenomen u novim medijima. Diplomski rad. Sveučilište Sjever. Koprivnica
- [8] Miholek, A. 2019. Samoubojstvo mladih u Hrvatskoj. Završni rad. Fakultet hrvatskih studija. Sveučilišta u Zagrebu.
- [9] American Medical Association. 2017. Internet Searches for Suicide Following the Release of 13 Reasons Why.
- [10] Bridge J. A, PhD, Greenhouse J. B, PhD, Ruch D, Stevens J, Ackerman J, Sheftall A. H, Lisa M. Horowitz, MPH, Kelleher K. J, MD, Campo J. V. 2020. New research. Association Between the Release of Netflix's 13 Reasons Why and Suicide Rates in the United States, An Interrupted Time Series Analysis.
- [11] Esack A. 2017. Content Is President, The Influence of Netflix on Taste, Politics and The Future of Television. Georgia State University, ScholarWorks

Internet izvori:

- [12] <https://bizgrows.com/netflix-shuts-down-its-services-in-russia/>(Pristupljeno:27.7.2022. godine.)
- [13] <https://www.bankar.me/2021/03/24/pandemija-povecala-vrijednost-netflix-a-za-85-milijardi-dolara/> (Pristupljeno:27.7.2022.)
- [14] <https://magazineforyou.com/2/netflix-globalni-fenomen/> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [15] <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/binge-watch> (Pristupljeno: 27.7.2020.)
- [16] <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2014/02/when-exactly-does-watching-a-lot-of-netflix-become-a-binge/283844/> (Pristupljeno 27.7.2020.)
- [17] <https://peacockplume.fr/arts-culture/13-reasons-why-you-will-binge-watch-13-reasons-why> (Pristupljeno: 27.7.2022)
- [18] <https://www.24sata.hr/lifestyle/evo-sto-stalno-sjedenje-ispred-tv-a-radi-vasem-tijelu-i-mozgu-672642> (Pristupljeno: 27.7.2022.)

- [19] <https://dailytimes.com.pk/482917/jay-ashers-13-reasons-why-talks-of-suicide/> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [20] https://13reasonswhy.fandom.com/wiki/13_Reasons_Why (Pristupljeno: 27.7.2020.)
- [21] <https://deadline.com/2016/06/13-reasons-why-netflix-series-dylan-minnette-katherine-langford-star-1201769566/> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [22] <https://zarooljica.com/2017/03/21/samoozljedivanje-zasto-si-nanosimo-bol/>(Pristupljeno: 27.7.2022)
- [23] <https://www.hollywoodreporter.com/tv/tv-news/13-reasons-why-season-2-gun-storyline-explained-brian-yorkey-interview-1113253/> (Pristupljeno: 27.7.2022)
- [24] <https://www.vecernji.hr/vijesti/broj-prijavljenih-silovanja-porastao-za-1317-posto-u-mup-u-kazu-to-je-zbog-nove-pravne-kvalifikacije-1426209> (Pristupljeno: 27.7.2022)
- [25] <https://blogs.lse.ac.uk/parenting4digitalfuture/2018/06/13/3-and-a-half-reasons-why/>(Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [26] <https://hr.motifloyalty.com/interview-author-jay-asher-talks-13-reasons-why>(Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [27] <https://edition.cnn.com/2017/04/25/health/13-reasons-why-teen-suicide-debate-explainer/index.html> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [28] <https://abcnews.go.com/Entertainment/selena-gomez-responds-13-reasons-backlash-easy-subject/story?id=47129108> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [29] <https://www.hollywoodreporter.com/tv/tv-news/netflix-alters-graphic-13-reasons-why-suicide-scene-controversy-1224489> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [30] <https://www.index.hr/magazin/clanak/majka-trazi-zabranu-netflixove-serije-kriva-je-za-smrt-moje-12godisnje-kceri/2083456.aspx> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [31] <https://www.index.hr/magazin/clanak/scena-koja-je-izazvala-bijes-roditelja-izbrisana-iz-kontroverzne-serije/2101347.aspx> (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [32] <https://www.index.hr/magazin/clanak/majka-trazi-zabranu-netflixove-serije-kriva-je-za-smrt-moje-12godisnje-kceri/2083456.aspx> Dostupno 27.7.2022. (Pristupljeno: 27.7.2022.)
- [33] <https://cmha.ca/cmha-national-statement-responding-to-netflix-series-13-reasons-why/> (Pristupljeno: 27.7.2022.)